

УНИЈА

 UNHCR
The UN Refugee Agency

ИНФО

www.unijakm.org

Број 74. Год. VII Београд новембар 2010. Бесплатан примерак ISSN 1820-3531

Издавање овој Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице (UNHCR)

**ПОЧЕЛА ИЗГРАДЊА КУЋА
У ПРИЗРЕНУ (стр. 7)**

У ОБИЛАСКУ КРАЉЕВА НАКОН ЗЕМЉОТРЕСА ДУГОРОЧНЕ ПОСЛЕДИЦЕ

Последице земљотреса значајно су погоршале и онако тешку ситуацију одређеном броју расељених лица. Посебно су погођене породице расељених које су успеле да обезбеде себи кров над главом кулјујући ствара домаћинства на периферији Краљева.

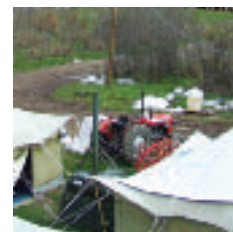
стр. 8

ПОВРАТНИЦИ ИЗ ЖАЧА ПРЕД ОСТВАРЕЊЕМ ЦИЉА

ИЗ ШАТОРА У КУЋЕ

стр. 12

Непосредно по доласку у своје село мештани Жача већ на првом кораку сусрели су се са чињеницом да су овде невољели . Нахрабрији нису одустали, а данас очекују да се пре снега уселе у нове куће.

САША РАШИЋ МИНИСТАР ЗА ПОВРАТАК

УЧИНИЛИ СМО ВИШЕ ОД ДРУГИХ

Морам да истакнем да је за време мој мандата кренула изградња станова у Лајљем Селу и Падалишту изнад Грачанице, да је покренут поступак повратка у Клобукар и Синаје, као и многа друга повратничка села...

стр. 15

И РАСЕЉЕНИ НЕГОТИНЦИ ПРВИ ПУТ ПОСЕТИЛИ ПРИЗРЕН ДАЛЕКО ИМ БЕШЕ

стр. 18

Расељеним Призренцима из овој града тек ове године, захваљујући подршци Данској савешта за избежлице, пружила се прилика да обиђу свој град.

ВУКОМИР ЂУРИЋ ЗАМЕНИК ПРЕДСЕДНИКА СРПСКЕ СО ИСТОК ОСОЈАНСКА ДОЛИНА - ВРАТА МЕТОХИЈЕ

Повратак у Осојане је први и једини организован повратак Срба на просторе Косова и Метохије који се десило почетком ове деценије...

стр. 20

НОВИ СТАНОВИ ЗА РАСЕЉЕНЕ У НЕГОТИНУ ЗБРИНУТО 20 ПОРОДИЦА

стр. 24

Петнаест интерно расељених породица, једна избежличка и четири домицилне, социјално угрожене породице из Неђошина добиле су, почетком новембра, кључеве својих нових станова...

ПРОСЛАВЉЕНА КТИТОРСКА СЛАВА МАНАСТИРА ДЕЧАНИ

У првобитном манастирском храму сабрало се преко 400 верника из свих крајева Србије и Црне Горе. Светској Литургији присуствовали су министар за КиМ Горан Бождановић, министар вера Бољуб Штимаковић и представници међународне заједнице...

стр. 30

НОВИНАРСКА ЕКИПА УНИЈЕ ПОНОВО НА ПРОСТОРИМА КИМ У ДОЛЦУ НА ГОДИШЊИЦУ ПОВРАТКА

Завршавајући најоран новинарски дан, ујркос раном доласку ноћи, наша екипа, у касним вечерњим сатима, упутила се из Истока у Долац. Једва пролазиви, од набацаних џепаница по пути у близини долачке школе, које су нашег извештача подсетиле на пре двадесетак година неуспелу “балван револуцију”, стишли смо до наших домаћина, нашавши их све на окупу, пред кућом Божидара Шарковића, представника села. Загледали смо их како се одмарају уз чајбу жива након исповара камиона са приколицом одревног дрвета. Нешто касније сазнајемо да су на овај исти дан пре годину дана дошли овде на сјале оштале својих кућа у чврстој намери да их оштале. Данас су сви они у новоизграђеним кућама, не онаквим какве су некад биле, али како нам рекоше, на добром пути да их поново саграде.

ДО ДОЛЦА ПРЕКО ДОЉЕВЦА

Пут до Долца ишао је преко Дољевца, места надомак Ниша, где смо посетили расељеничке и избегличке породице у новосаграђеној згради смештој у скоро самом центру ове варошице. У десет станова ново уточиште је пронашло осам расељеничких, једна избегличка и једна социјално угрожена породица из ове општине.

Расељени тренутно смештени у Дољевцу

Посећујемо породицу **Бранка Филиповића** расељену из Призрена која се после дугог боравка у нехуманим условима колективног центра, смештог у баракама једног од београдских предузећа, уселила у нови стан. Лепо им је, али како кажу немају посла и то их после материјалних проблема највише оптерећује.

У склопу припрема телевизијске емисије која се у организацији Уније и удружења “Свети Спас”, одржала у студију прокупачке локалне РТВ “Топлица”, снимамо интервју са становницима ове зграде. Наравно, и за наш часопис. Након тога крећемо ка Прокупљу и са екипом већ поменуте телевизије и гостима из UNHCR-а и локалне власти, реализујемо емисију посвећену повратку расељених, али и стамбеном збрињавању најугроженијих расељеничких породица. После попијене кафе у једном од многобројних, али углавном празних прокупачких кафића, упућујемо се у Грачаницу. У ситним сатима стижемо до одморишта праћени ситном и хладном јесењом кишом.

ОСОЈАНСКА ДОЛИНА

Сутрадан, раном зором крећемо ка Осојанској долини. Ова поново Србима насељена територија, који су имали храбрости да се непосредно по окончању ратних сукоба врате, лагано се шири. Сада ту није само у питању село Осојане, него још тринаест њих у околини, а како нам рече **Вукомир Ђукић**, заменик председника српске општине Исток, чији интервју објављујемо на страни 18. и 19., циљ ових људи је да се створи једна компактна средина у којој би живело 20-30 хиљада Срба. С тим да би се, према његовим речима, створио један природан коридор према Зубином Потоку. Тада би заиста цео овај терен, како нам рекоше, отворио врата онима који би се враћали на опустошене српске територије у Метохији. А када већ помињемо врата, онда Жач сигурно представља један од носећих стубова опстанка Срба у самој Осојанској долини. Зато не чуди

ШТА ЈЕ УРАЂЕНО?

522 куће су изграђене и обновљене на простору српске општине Исток

1500 људи тренутно живи на том подручју

45 српских домаћинстава живело је у Белом Пољу источком, изграђено је пет кућа, а вратила се само једна породица са два члана

35 кућа изграђено је у селу Благача

16 кућа је при карају изградње у Драгољевцу

13 кућа гради се у првој фази обнове у Жачу, започето је још пет

3 српске куће граде се у центру Ђураковца

толики отпор враћању српског живља у ово село, где се није презало ни од физичких напада, пуцњаве, све до рушења тек започетих кућа за повратнике. Сада је ситуација много боља, иако многи сумњају да када се повуку припадници КПС-а и KFOR-а, поновно могу да почну напади на повратнике. Они свакако заслужују посебну пажњу и непосредно након овог текста можете да прочитате све о актуелној ситуацији у селу Жач.

ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

Већ поменута српска општина Исток, сада је измештена у Осојане. Она има све прерогативе власти, а ово село постало је неки регионални центар, не само за повратнике у општину Исток, већ и за оне који су се вратили у села општине Клина. Школе, вртић, пошта, Дом здравља, пружају одређену сигурност, али и видљив знак да се овде може живети. Наравно, уз доста одрицања. У општини смо затекли и старе познанике; **Весну Маликовић** задужену за повратак српске заједнице и једну од најзаслужнијих особа за опстанак Срба у Жачу. Она неуморно шпарта овим теренима и у сваком тренутку зна у којој се фази налазе радови у повратничким селима, да ли је стигао грађевински или репро материјал или је неком можда потребна ургента помоћ.

Ту смо срели и **Дејана Божићевића**, општинског повереника за расељена лица, једног од првих повратника у Благачу, иначе представника овог села. Дејану обећавамо да ћемо посетити његове сународнике, а са Весном се упућујемо преко Сувог Лукавца према Белом Пољу источком. Не случајно јер први концепт документ за повратак у ово село урађен је у канцеларији Уније још давне 2003. године, а тек пре неколико месеци овде се вратила и прва породица, **Жарко и Мирјана Мемаровић**.

Вукомир Ђукић, заменик председника српске СО Исток испред зграде општине у Осојанима

СЕЛО СА ДВА ДОМАЋИНА

У овом делу Белог Поља поред њих живи још само једна породица и то албанска. Жарко нам прича да се добро слажу, да им комшије чак и млеко доносе. Бело

Поље је имало 45 српских домаћинстава и много обрадиве земље. Све до Коврага је српска земља. У Белом Пољу је обновљено или боље речено направљено пет кућа, а осим Жарка још увек се нико није вратио. Само је још кућа **Банета Здравковића**, која се налази нешто даље од Жаркове, пуна. Он се вратио са женом и децом, а супруга му ради у Осојану, додаје наш саговорник. Лепо му је каже овде, увек има посла, а ми га пред полазак фотографишемо са Весном и супругом. Можда ће ово једном бити историјска слика, шеретски додаје Жарко, настављајући започети посао грађења блатом и циглом спољног зида у дворишту. Иако смо хтели да обиђемо и манастир Гориоч, један од оних предвиђених да средином месеца децембра пређе из руку обезбеђења KFOR-а у надлежност Косовске полицијске службе, остављамо ту мисију за други пут и упућујемо се у Драгољевац.

За усјомену: Жарко и Мирјана Мемаровић са Весном Маликовић, службеницом за повратак

УСКРО У СВОЈИМ КУЋАМА

На неколико километара од Истока вратили се пролетос вредни домаћини из овог села на ледину, под шаторе UNHCR-а и затражили да им се граде куће. За разлику од Жачана њих је локална заједница добро примила и они су им захвални због тога. Приликом наше посете затекли смо неколико млађих Албанаца у срдачном разговору са домаћинима, што морамо признати да нас је мало изненадило. Њих није, јер како рекоше увек су имали добре међусобне односе. Рат је био и прошао. Живот креће неким другим путевима, а ми смо увидели да је наш једини пут да се вратимо овде, прича нам **Далибор Седларевић** један од најмлађих који су овде дошли 23. марта.

“Кад се буде завршила кућа доћи ће ми браћа, њихова деца, снајке, наставићемо живот како је било и раније. Породица има шест чланова, а одобрено нам је 62 квадрата. Кућа је при крају, још прикључак воде и неке ситнице. Радови су солидно изведени, али могло је и боље, а ако бог да ширићемо се, дограђивати. Само да се уселимо, све остало ће бити лакше”, каже Далибор. Док причамо са њим из њива се враћају други мештани. Користе последње лепе дане да засеју

ЦРНОГОРКА ЧУВА СРБОБРАН

Седларевић Далибор, један од најмлађих повратника у село Драгољевац

пшеницу и преостало им је мало посла. Они су за 15 дана радећи од јутра до мрака успели да засеју 16 хектара пшенице. Жале што раније нису добили механизацију, могли су и више да засаде. Биће времена на пролеће. Сада је најважније да су им куће при завршетку, а прича са овим људима је трајала сувише дуго да би стала у ових неколико уводних реченица. Драгољевчани заслужују много више простора, па ћемо у наредном броју, када они надамо се већ буду у својим домовима, урадити већу репортажу о овом селу. Узгред, већина њих је отишла да славу Ђурђиц обележи у расељењу, а поједини од њих су се задржали да прославе и Аранђеловдан. Позивају нас да догодине будемо њихови гости на слави овде у новоизграђеним кућама.

ПУТ БЛАГЧЕ

Одатле крећемо ка Благачи, пролазећи кроз Ђураковац где се граде три српске куће. По договору тамо нас дочекује Дејан Богићевић са осталим мештанима.

Пројекат повратка овде је кренуо 2003. године, а након усвајања концепт документа средствима града Москве, овде је изграђено 25 кућа, програмом RRK обухваћено је још пет кућа, тако да сада у Благачи у тридесет кућа двадесетак је стално заузето. Власници осталих десет долазе само повремено, прича нам Дејан, додајући да је и у засеоку Перовићи још пет кућа направљено. Људи се овде углавном баве пољопривредом и сточарством. Захваљујући донацији манастира Дечани изграђенио је 12 штала, а већина мештана добила је стоку, углавном краве и овце. Сваке године само један засеок сеје 50 хектара пшенице, а Албанци су најбољи купци готових производа, додаје Богићевић.

Разговор настављамо са **Милојем Перовићем** и **Радисавом Милићевићем**. Овај други је добио и овце и краву. Отелила се, донела младо. Срећан је Радисав, слика се са њима као са најрођенијим. Болест супруге му представља највећи проблем, а велику срећу обилазак кћерки и унучића из оближњег Сувог Лукавца.

Мрак већ увелико пада док обилазимо и засеок Перовиће и са друге стране враћамо се на магистрални пут према Ђураковцу. Дејан као прави домаћин води нас до рибњака у Исток на, како се касније испоставило, једини оброк тога дана. Не зато што нисмо имали пара или нисмо хтели, него времена имали нисмо. Жесток темпо нам ударили домаћини.

Испред рибњака срећемо и **Малајца**, старог познаника из градског насеља Љуг. Вози манастирски комби и управо свежу пастрмку одвози монасима у Дечане. Заједно се подсећамо првих дана изградње овог насеља и изворске воде из брда изнад Истока. Љуг је касније сазнајемо опустео. Неко продао земљу, неко се вратио у централну Србију, неко нажалост умро, а ретки овде остали. За вечером настављамо причу о безбедности и нико се не жали на ту компоненту повратка. Она економска је сада много тежа. То признају и овдашњи Срби. Враћајући се према Благачи, скрећемо за тренутак ка Србобрану, где остављамо Весну, која за себе каже да је Црногорка, али је много допринела да ово село са српским префиксом и даље носи то име. Захваљујући њој, али и још неколицини породица које су се пре неколико година вратиле овде.

ИДЕМО ДАЉЕ

Настављамо разговор са Дејаном о осталим повратничким срединама. Помињемо да смо пре неки месец били у Долцу. Тамо живи његов школски другар **Божидар Шарковић** и брзо мењамо путању, уместо у Благачу идемо преко Клине до Долца. Тамо нас је дочекала већ описана атмосфера са почетка текста. И не знајући то у Долац смо стигли тачно на годишњицу повратка прве групе расељених. Већину њих знамо од раније тако да заједничких тема имамо колико хоћете. Оно што радује је оптимизам који влада међу њима. И они су засејали своје њиве, углавном понову ушли у поседе, а и куће су им направљене. Недостатака наравно има, али шта се може, на КиМ се изградњом кућа, како нам многи рекоше, свако бави. Накратко одвајамо представника села од његових мештана и причамо о резултатима повратка. У суштини није незадовољан, а на растанку

У центру Благаче са тамошњим мештанима

БОЖИДАР ШАРКОВИЋ: ЗА ГОДИНУ ДАНА ПОСТИГЛИ СМО ДОСТА

«Тачно пре годину дана 19. новембра, у Долац се у првој фази вратило 12 носилаца породичних домаћинстава и у међувремену за све њих изграђено је и 12 кућа. У другој фази, нажалост само једна. Услови за живот нису задовољавајући, али идемо корак по корак и надамо се да ћемо то све у ходу превазићи », прича нам Шарковић, у лепо опремљеној новој кући са намештајем допремљеним из централне Србије, компјутером, телевизором са сателитском антенном.

«Засејали смо неких 16 хектара пшенице. Пролетос 10 хектара луцерке. Данас сте видели да смо добили 40 метара огревног дрвета од Владе Србије и ево користим прилику да им се захвалим. Зима је на прагу. Заинтересованих за повратак има. Видећемо како ће UNHCR, DRC и Министарство за заједнице и повратак да то спроведу. Жеља је неспорна, реалност је ипак другачија. Наша школа се налази у супер стању. Услови за школску наставу су идеални, међутим, ако не буде нових радних места, ако се родитељи не запосле, просто је немогуће очекивати да школа почне са радом и да родитељи врате децу. Породица са децом нема ни у суседном Дрснику у који су се његови мештани вратили четири године раније. Ипак, радује да се «вратило» неких 4-5 села у окружењу. Петрич, Дугоњево, Велико Крушево, Берково, враћају се неке породице и у Видање. Већ се то осећа кад прођемо уторком кроз Клину, када је пијачни дан, и сретнемо 30-ак Срба који су купили неке потрепштине. Лакше се дише и некако је срцу лагодније», прича нам Шарковић, у међувремену запослен у локалној самоуправи општине Клина.

«Сва земља која је била узурпирана, враћена је у наш посед. Одговорно тврдим да нисмо имали проблема око повраћаја земље. Сада смо сав посед, односно све њиве које имају услове за то обрадили. Надам се да ћемо припремити пролећну сетву и засејати кукуруз уз помоћ Министарства за КиМ. Видели сте и сами да је село саживело, осећа се ту неки живот, виде се димњаци. Нажалост, можда лошије него што може да се живи у Србији, али ипак смо овде, своји на своме», реалан је Бојидар Шарковић, представник села Долац.

«Сва земља која је била узурпирана, враћена је у наш посед. Одговорно тврдим да нисмо имали проблема око повраћаја земље. Сада смо сав посед, односно све њиве које имају услове за то обрадили. Надам се да ћемо припремити пролећну сетву и засејати кукуруз уз помоћ Министарства за КиМ. Видели сте и сами да је село саживело, осећа се ту неки живот, виде се димњаци. Нажалост, можда лошије него што може да се живи у Србији, али ипак смо овде, своји на своме», реалан је Бојидар Шарковић, представник села Долац.

нам рече «није лоше, идемо даље». И док они остају, даље идемо ми. Видно уморни, неки минут пред поноћ, враћамо се у Грачаницу на заслужени одмор.

излазе у сусрет. За министра за заједнице и повратак **Сашу Рашића** ова љубазност и није случајна. Руку на срце увек нам је излазио у сусрет, док његовог презимењака **Ненада** први пут сусрећемо. Повратак и опстанак су две речи највише помињане у овом Билтену од његовог оснивања, а шта о њима каже ресорни министар можете прочитати на страни 15, 16. и 17.

ПАДАЛИШТЕ

Ново јутро започињемо обиласком зграда које се налазе у фази изградње на брдашцу изнад Грачанице званом Падалиште. Једна зграда је већ усељена, две се граде и оне, како овде свако мора да зна ко је шта изградио, припадају новоформираној општини Грачаница. Она четврта, рекоше нам, је под ингеренцијом Министарства за Косово и Метохију. Већ дуже време је завршена или бар тако споља изгледа, али у њу се нико не усељава. О разлзозима ретко ко је расположен за причу.

Падалиште су у пратњи локалних медија обишла и два српска министра у косовској Влади у оставци. Предизборна кампања је у пуном жеку, па не чуде њихове активности. Прикључујемо се разговору, професионално нема шта, да их приупитамо о резултатима рада. И врло љубазно нам

ПИТАЊА БЕЗ ОДГОВОРА

И док министри одлазе на неко ново место или други интервју, васпитачице, преко оградe Дома за децу оштећену у развоју питају, када ће и код њих да наврате. Нисмо чули њихов одговор, као ни одговор на питање који им је поставио **Миодраг Радовановић**, расељено лице из Приштине смештен у оближњем колективном центру Падалиште. У међувремену, Миодраг своју муку изрече у наше микрофоне. Нека, и то је један вид наше мисије, мислимо у себи, остајући у разговору са малобројним становницима поменутог колективног центра.

Следећа дестинација, на предлог колега из Уније, је повратничко насеље у Лапљем Селу и разговор са породицом **Витковић** из Урошевца, која се преко Краљева вратила у непосредну близину свог града. Шта смо у овом насељу забележили, а да је разних неправилности у додели станова било, било је, можете такође прочитати у овом броју Билтена.

Како бисмо избегли већ познате гужве због изградње петље у Приштини, пут нас одведе преко српских села, Косова Поља, Обилића и Милошева ка Мердару. Тек овде срећујемо утиске где смо све били и констатујемо, да иза нас остаје још једно путовање и много материјала за Билтен. За два броја. Нека, ваља се.

Забележили: **М. Кончар** и **З. Маврић**

Косовски функционери Сјаниша Пејровић и Ненад Рашић са представницима локалних медија

ПОЛОЖЕНИ ТЕМЕЉИ НОВИХ КУЋА

У Призрену је, крајем новембра, кренула дуго очекивана градња кућа за њивраћнике који још од 2005. године чекају на њивраћак и свој нови кров над ѓлавом у Призрену. Захваљујући разумевању Бриџанске владе и Министарства за заједнице и њивраћак, Дански савет за избежлице у сарадњи са Удружењем “Свети Спас”, њочео је са испуњењем жеља њивраћника у Призрену град.

Три повратничке породице, привремено смештене у конаку цркве Богородице Љевишке, помно прате свакодневни

ПОЗИВ ЗА ГРАДЊУ КУЋА У ПРИЗРЕНУ

Позивају се расељена лица, заинтересована за повратак у Призрен град да се јаве Удружењу “Свети Спас” ради ажурирања података. Пројекат предвиђа градњу нових кућа и ослобађање и реновирање узурпираних кућа и станова у Призрену.

невни напредак грађевинских радника. За сада су, како сами кажу, презадовољни током градње.

Да ништа не препуштају случају, на терену су показали и представници Британске владе, **Доминик Хајдн Брејтвејт**, први секретар за политичка питања и спречавање конфликта, амбасаде Велике Британије у Београду, **Рејчел Лојд**, друга секретарка амбасаде Велике Британије у Приштини као и **Адриан Оуври**, представник ДСИ-а на Косову. Представници амбасаде Велике Британије су се на лицу места уверили у спремност, како повратника да истрају у својим намерама, тако и ДСИ-а и општине Призрен да се максимално ангажују у корист повратника. Средином децембра месеца број повратника и градилишта у Призрену, у насељу Пантелија, повећаће се за још 8 кућа.

Текст и фотографије: **Златко Маврић**

Адриан Оуври, представник ДСИ на Косову

ПОНОСНИ СМО НА ПРОЈЕКАТ “ПОВРАТАК У ПРИЗРЕН ГРАД”

Надамо се да ћемо њомоћи њивраћку 20 породица, од којих најмање 10 у центру Призрена у склопу овог пројекта који финансира Влада Велике Бриџаније, а подржава Министарство за заједнице и њивраћак и Дански савет за избежлице, заједно са организацијом Свети Спас, истакао је у изјави за наш чаопис, Адриан Оуври.

“Ово је релативно одговарајући период за повратак, јер имамо пријатно окружење, како од стране општине, која је један од актера повратка, тако и од самих становника Призрена. Ова година је јако интересантна у погледу помоћи при повратку породица у месту порекла, са поновном изградњом кућа у самом центру града. Све ово је изузетно битно јер је сам град Призрен одувек био и остао познат као мулти-културан и мултиетнички град. Дански савет за избеглице је јако поносан, јер је и сам део процеса повратка избеглих у Призрен. Надамо се да ће процес бити започет крајем ове године тако да ћемо у пролеће наредне године имати прве повратнике у своје куће. Такође, битна компонента није само изградња кућа већ и сама реинтеграција повратника у заједници, и због тога имамо веома јако ангажовање битних актера у самом процесу у општини Призрен. Битно је напоменути да Министарство за заједнице и повратак подржава овај пројекат, у смислу финансирања као и теренских припрема. Британска амбасада такође финансира овај пројекат и стога имамо јако два битна донатора који омогућавају његово остварење. Свакако, значајни актери пројекта су и лица која ће се вратити као и примајућа заједница. Враћањем ових породица биће враћена динамика живота као што је и раније била”, истиче Адриан Оуври.

“Недавно смо имали случај добродошлице католика Албанца који је пожеleo све најбоље људима који су посетили своје домове, а такође сви блиско сарађујемо са примајућом заједницом, у овом случају са већинском албанском заједницом, који су изразили интересовање да се породице врате одакле су расељене, у овом случају у област Пантелије. Надамо се да ће ускоро бити одржани састанци између заједница, како оних које су у области Пантелије, тако и оних у области Поткаљаје. С обзиром да још нисмо добили потврду за Поткаљају, надамо се да ћемо направити први корак у процесу повратка људи у ову област, што би била друга фаза процеса повратка у Призрен, оптимиста је Адриан Оуври, представник ДСИ на Косову.

У ОБИЛАСКУ КРАЉЕВА ДВАДЕСЕТ ДАНА НАКОН ЗЕМЉОТРЕСА

ДУГОРОЧНЕ ПОСЛЕДИЦЕ

Земљотрес који је 3. новембра погодио Краљево причинио је озромну материјалну штету свим жраћанима Краљева и околине. Његове последице значајно су погођиле и онако шешку ситуацију одређеном броју расељених лица. Посебно су погођене породице расељених које су успеле да обезбеде себи кров над главом кућујући ствара домаћинства на периферији Краљева. То су обично старије куће, као ова на слици изнад, које су жраћене у периоду када се користио тада раслоложив жраћевински материјал. Највећа оштећења претрпели су објекти у насељима близу реке Мораве, а посебно места Сирча и Грдица.

Овако су нам, у најкраћим цртама, ситуацију неколико дана после земљотреса описале колеге из удружења “Југ” у Краљеву. Ова организација бави се питањима помоћи расељеним лицима тако да не чуди што је њихово занимање било највише везано за ову популацију. Трагом те вести, а и поводом одржавања емисије у тамошњем Радио Краљеву, кренули смо пут овог града у коме се у односу на број становника налази највише расељених лица. Према речима **Слободана Станишића**, њих у овом граду и околини има скоро 21 хиљада.

У ЕПИЦЕНТРУ

Долазећи из правца Крагујевца пролазимо кроз Витановац, епицентар земљотреса. На први поглед путнику намернику тешко је да са главног пута види

последике које су задесиле ово село.

Истини за вољу, долазимо и двадесетак дана после првог и најјачег подрхтавања тла, а у међувремену су вредни домаћини обновили оно што је било у њиховој моћи. Тек по неки шатор UNHCR-а и различит цреп на крововима говори нам о ономе што мештани овог села тешко и речима могу да опишу. Застајемо у центру Витановца. Крепки старац **Миљивој Савовић** гледа нас са дозом неповерења на почетку разговора. Каже, многи обећавају, а мало помоћи стиже. На нашу већ наведену констатацију да се “баш и не виде последице”, Миљивој јетко одговара да уђемо и обиђемо унутрашњост кућа. Каже нам још да се нерадо сећа те ноћи између 2. и 3. новембра, јер тако нешто у свом веку није доживео. А многа тога јесте. Ни рат, ни најстрашња бомбардовања 1999. године не могу се упоредити са тих десетак секунди које су трајале читаву вечност. Таква снага,

шкрипање зидова и чудни звуци остаће вечно у мом сећању, прича нам касније у разговору Савовић. Одобривољио се и пошто је сазнао да смо новинари моли нас да апелујемо на све оне које могу помоћи овом напаћеном крају, да то ураде.

ДОЛАЗАК У КРАЉЕВО

Ни сам улазак у град не даје нам праву слику свега онога што се дешавало овде. На вестима локалног радија сазнајемо да је синоћ у 21:17 регистрован још један земљотрес магнитуде 2.8 у региону Краљево. Интензитет је процењен на четири степена Меркалијеве скале. Од главног удара до 08:00 часова 23.11.2010, када је наша екипа овде стигла, у краљевачкој трусној зони регистрован је 381 потрес.

“Сви становници Краљево су претрпели велики шок и били су под сталним стресом услед нових серија потреса. Многа лица која су имала потребе да се за помоћ обрате здравственом центру била су у додатном проблему јер је већина здравствених служби била евакуисана, а здравствени центар “Студеница” такође је претрпео велика оштећења и многа одељења измештена су на другим локацијама, што је додатно отежавало приступ грађанима за добијање здравствене помоћи”, прича нам наш колега **Бојан Ђирковић** из већ поменутог удружења “Југ”. Од њега сазнајемо да након првог и најјачег потреса вода из градског водовода није била за пиће и да су грађани пијаћу воду прибављали из цистерни које су се налазиле на подручјима свих месних заједница.

ПОСЛУЖИЛО ВРЕМЕ

Добри временски услови и пристизање помоћи са свих страна у грађевинском материјалу су омогућили многим да замене цреп и препокрију своје куће, прича

нам Бојан и додаје да има доста породица чији су објекти од стране комисије проглашени небезбедним за даље становање или за рушење. Такве породице су се сместиле код рођака или комшија чије су куће остале безбедне за даље становање. Планира се да се наведеним породицама привремено доделе контејнери где ће привремено бити збринуте док се не стекну услови за даљу санацију оштећених кућа, закључује наш домаћин.

Другостепена комисија за процену објеката оштећених у земљотресу у Краљево, до наше посете је, од прегледаних 567 индивидуалних кућа, оценила да 144 треба срушити, а да 423 може да буде санирано. Првостепена комисија је обишла 11.365 објеката и за 1.553 утврдила да нису безбедни за употребу. Одлуком кризног штаба, процена другостепене комисије да је неки објекат одређен за рушење је коначна и на њу није могуће уложити жалбу, сазнајемо касније.

Такође, дознајемо да је дан раније на хитним

UNHCR ИНТЕРВЕНИСАО ОДМАХ

Један од шатора UNHCR-а у Виштановцу

“Дан после земљотреса нама је упућен захтев од страна градоначелника Краљево да помогнемо. Већ 4. новембра ми смо одмах упутили интервентну помоћ у шаторима, пластичним покривкама и другим артклима како бисмо подмирили ургентне потребе на терену. Наредне пошиљке су ишле 8. и 15. новембра и директно су упућене на централно дистрибутивно место у Краљево. У тим пошиљкама је било 59 шатора, 48 пећи за шаторе, ћебади, душеци, више од 470 комада цирада, пластичних покривки и врећа за спавање, односно свих артикала који су потребни да се одмах помогне становништву које је било измештено из својих оштећених кућа. Поново смо 23. новембра упутили помоћ општинском кризном штабу и послали смо преко хиљаду ћебади, 500 душека, сто шатора, 32 пећи за шаторе, цираде и друге неопходне ствари.

Ових дана смо разговарали са нашим канцеларијама у региону, тачније у Сарајеву и у Приштини које су имале у магацинима помоћ у облику покривки, цирада, шатора. Из наведених канцеларија биће директно упућена помоћ у Краљево. Такође, УН агенције у оквиру активности УН тима, које раде у Србији и друге УН агенције разматрају све видове помоћи које могу да упуте становништву у Краљево, а баш данас (23.11.), у Краљево су стигли и експерти Уједињених нација који ће анализирати последице земљотреса од 3. новембра и видети на који начин УН агенције могу још да помогну Краљевчанима”, рекла је у директном телефонском јављању Радио Краљево, **Мирјана Миленковски** из Информативне службе Представништва UNHCR-а у Београду.

РАДИО ЕМИСИЈА УНИЈЕ У КРАЉЕВУ

ПОСЛЕДИЦЕ ЗЕМЉОТРЕСА ПРИОРИТЕТ

У склопу пројекта Уније “Повећање нивоа информисаности ИРЛ о постојећим програмима стамбеног збрињавања кроз радио емисије”, који финансира Комесаријат за избеглице Републике Србије, 23. новембра у студију Радио Краљева, одржана је емисија чија је основна тема требало да буде “Стамбено збрињавање интерно расељених лица”. Због актуелности догађаја везаних за земљотрес у овом граду већи део емисије посвећен је последицама земљотреса и правцима њиховог уклањања. Гости у студију, **Слободан Станишић**, општински повереник за избеглице и Небојша Човић из теренске кацеларије UNHCR-а Краљево, као и директним укључењем у програм **Мирјана Миленковски** из

Представништва UNHCR-а Србија и **Иван Гергинов** помоћник комесара за избеглице, су својим излагањима дали велики допринос да ова емисија оправда своју намену. Унија им се овим путем захваљује на учешћу, а део њихових излагања коришћен је и у овом тексту.

грађевинским радовима било ангажовано 220 радника. Уз њих су радиле и четири екипе са три дизалице за уклањање димњака и других грађевинских елемената на високим објектима. Они су извршили поправке на шест јавних објеката, шест стамбених зграда и 25 индивидуалних кућа

СТИГЛЕ И МОНТАЖНЕ КУЋЕ

Од **Ивана Гергинова** помоћника комесара за избеглице сазнајемо да су у Краљево упућене и монтажне куће, као и велике количине грађевинског материјала. Међутим и ту настаје проблем.

Од 25 мобилних стамбених објеката до сада је постављено, из техничких разлога, само седам, рекао нам је начелник Штаба за ванредне ситуације, **Радојица Кочовић**.

“Породице углавном инсистирају да мобилни објекат буде постављен у њихово двориште, а за то у многим случајевима нема техничких услова, или нема довољно простора или је немогућ приступ. Зато ћемо онима који су оцењени као приоритетни за смештај, мобилне објекте постављати тамо где има услова”, наглашава Кочовић.

Градоначелник Краљева **Љубиша Симовић** је рекао да ће Штаб за ванредне ситуације у Краљево, на основу записника комисија за процену штете, направити листу приоритета за санацију индивидуалних објеката страдалих у земљотресу.

“Грађани могу очекивати помоћ првенствено у грађевинском материјалу, и евентуално, ако буде могућности, у новцу. Израда пројектне документације за куће којима је потребна озбиљнија санација, биће на терет грађана, јер је то преобиман посао у који не можемо да се упустимо”, навео је Симовић.

ПОЧЕЛА НАСТАВА

У већини школа почела је настава, иако се она изводи у скраћеном обиму. Сазнајемо да је ОШ “Светозар Маковић” почела са редовном наставом и да се она одвија у три смене. Прва смена почиње у 7, 00,

друга у 11,00, а трећа смена почиње у 15 часова. Већина школа је статички стабилна, али има унутрашњих оштећења. Неке од њих које се налазе на путу према Крагујевцу, као што је Економска-трговачка, измештене су у локална насеља.

Истовремено, чујемо и да је Регионална привредна комора Краљево позвала сва предузећа и предузетнике да се пријаве за процену штете настале од земљотреса на њиховим производним и пословним објектима. Пријава се доставља Одељењу за привреду и финансије Градске управе Краљево.

Видљиво је на сваком кораку да се живот нормализује. Само траке облепљене око неких зграда у центру скрећу пажњу да ситуација још није санирана и према речима наших саговорника неће још дуго. Са помешаним утисцима стижемо до колега у Радио Краљево. Проблеми нису ни њих заобишли. Готово читаво јутро није им био у функцији предајник. Велика штета за њих, а још више за грађане који сваку информацију очекују са великим нестрпљењем. На срећу овде не запажамо последице земљотреса и док уз сок ћаскамо са колегама стижу и наши гости. **Слободан Станишић**, општински повереник за избеглице и **Небојша Човић**, из Канцеларије UNHCR-а у Краљево.

Једна од порушених школских зграда

КОЛЕКТИВНИ ЦЕНТРИ НЕОШТЕЋЕНИ

Од Слободана Станишића смо покушали да сазнамо у којој мери су страдали објекти колективних смештаја у Краљеву, али и породичне куће и станови расељених и избеглих који су своје уточиште пронашли у Краљеву.

“На подручју Краљева се још увек налазе три званична и четири неформална колективна центра и тај број је знатно смањен у односу на 28 постојећих у протеклих неколико година. Посебна екипа Комесаријата за избеглице је одмах након земљотреса обишла колективне центре на подручју града Краљева, Витановцу и Матарушкој Бањи, а ја сам лично био у колективном центру Ромско насеље - Стари аеродром. На срећу, неких битних оштећења на објектима где су смештена избегла и расељена лица, у овом периоду, није било ни неких посебних рекација тих људи где им је била потребна ургентна помоћ, што је у свему овоме једна олакшавајућа околност. Што се тиче приватног смештаја стварно немам података колико је објеката расељених и избеглих лица страдало у овом земљотресу, као ни оних људи који се налазе у приватном смештају. Тако да те податке за сада немамо и мислим да сада није згодно у овом периоду док те ствари не крену ка решавању проблема, посебно потенцирати, иако имамо информација да је такође велики број тих објеката оштећен”, прича Слободан Станишић.

АЛТЕРНАТИВНА РЕШЕЊА

“Комесаријат је понудио нека алтернативе смештаја, кризни штаб руководи читавом акцијом и као што је смештао локално становништво тако је смештао и оне људе из популације избеглих и расељених. Међутим, присутна је једна друга околност и чињеница да већина људи, поготово оних који су у спроведеним објектима, да они не желе да одлазе из њих, јер уколико оду мало

даље плаше се да неће бити у ситуацији да што пре обнове своје објекте”, исцрпно завршава своје излагање општински повереник за избеглице.

И други гост у емисији Уније, у студију Радија Краљева, Небојша Човић из теренске канцеларије UNHCR-а у Краљеву истакао је да се ова организација такође ставила на располагање Кризном штабу и да су из Представништва UNHCR-а Србија непосредно по првом удару земљотреса стигла и прва ургентна помоћ.

По завршетку емисије од љубазних домаћина добијамо фотографије урађене непосредно после земљотреса, а и сами одлазимо да направимо пар фотки у центру града. Краљево напуштамо у сумрак у нади да ће потреса бити све мање, да се како сеизмолози кажу, трусно земљиште коначно смири, да деца крену у школу, да почне да ради и онако ослабљена привреда и на крају да санација објеката буде што пре завршена, а да се онима чије куће нису уселиве што пре пружи адекватна помоћ.

Забележили: Екипа Унија ИНФО и Бојан Ђирковић удружење”ЈУГ”

Фотографије: Бојан Ђирковић, новинари Радија Краљево, екипа Унија ИНФО

ПОСЛЕДЊЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

НЕОПХОДАН ГРАЂЕВИНСКИ МАТЕРИЈАЛ

Грађевинци су у Краљеву утврдили да је до сада стопроцентно оштећено око 200 кућа. Уколико се обистине прогнозе, грађевинског материјала неће бити довољно, каже се у најновијем саопштењу Кризног штаба, издатом непосредно пред закључење овог броја Унија ИНФО.

Највећи број сврстан је у прве три категорије са лакшим оштећењима, која могу брже да се санирају. Штаб за ванредне ситуације је започео расподелу грађевинског материјала у приградском насељу Хигијенски завод у Краљеву оних домаћинствима чије су куће у земљотресу претрпеле оштећења у прве три категорије. За све Краљевчане чије су куће, на основу извештаја стручних комисија за процену штете, претрпеле тежа оштећења, категорије четири и пет, расподела ће започети по завршетку пројеката санације. И за овај посао је неопходна помоћ грађевинских инжењера.

У Краљево и даље пристиже помоћ, но уколико се обистине прогнозе инжењераца, да су чак и штете за санирање обимније, грађевински материјал ће тек бити неопходан грађанима.

Сиромашна краљевачка привреда и штета која се процењује на више од 100 милиона евра, уз сву до сада пристиглу помоћ, неће успети да тако брзо и једноставно санира све последице.

Иоле пристојан живот очекују сви Краљевчани, а нарочито они чије су куће одређене за рушење. Уговор за њихов кров над главом биће потписан 30. новембра са произвођачима монтажних кућа, али и са тим уговором угрожени ће, у најбољем случају, исте добити тек за месец дана.

ПОВРАТНИЦИ ИЗ ЖАЧА НАКОН СВИХ ГОЛГОТА КОЈЕ СУ ПРЕЖИВЕЛИ, НАЛАЗЕ СЕ ПРЕД ОСТВАРЕЊЕМ ЦИЉА

Непосредно по доласку у своје село мештани Жача већ на првом кораку сусрели су се са чињеницом да су овде невољели. Њихове дојучерашње комшије Албанци су на почетку то исказивали демонстрацијом, затим, бацањем каменаца, а пошто су прешли на радикалне методе. Један од ранијих повратника у дружи део села је прештучен, а на шаторе и транзитну кућу у којима су се налазила и мала деца отворена је рафална ватра. У то време у истим просторијама били су и представници KFOR-а и КПС-а. Након тога ипак је почела изградња првих шест кућа, а после неколико дана део већ изграђених зидова је срушен. Нахрабрији Жачани ни сада нису одустали, а данас очекују да се пре свега усеље у нове куће.

ИЗ ШАТОРА У КУЋЕ

Један од тих одважних људи је и Драган Зурлевић, кога смо затекли испред транзитне куће заједно са још неколицином његових комшија. Од када се вратио ниједном није напустио село, осим када иде у набавку у суседно Осојане. Каже нам да је данас ипак лакше, јер се готово испред сваког градилишта налазе војници KFOR-а. Село је, информисао нас Драган, обишао и нови командант мултинационалних снага на Косову генерал Бихлер и дао чврста обећања да ће његови војници заштитити мештане села.

Ревносна је и Косовска полицијска служба, стационарна непосредно поред транзитне куће. У то се уверила наша екипа, јер без ранијег легитимисања нисмо могли да приђемо насељу.

ПОСТОЈЕ РАЗЛИКЕ

Од нашег првог доласка разлике су евидентне. Такзвани доњи логор у коме је био смештен део повратника више не постоји. Нема нажалост ни његових становника. Нису издржали свакодневне притиске. Покупили се и отишли, чекајући можда бољи тренутак за повратак.

Горњи логор се такође променио. Транзитна кућа је уређенија, а око ње се црвене кровови новоизграђених кућа. Шатори и даље чисти и уредни, али захваљујући донацији немачке Владе сада имају и грејање у њима. Немци су и трактор поклонили овим истрајним и вредним људима, а поред њих исту донацију су добили и од манастира Високи Дечани. Тим поклонима су се Жачани навише обрадовали, јер су им омогућили да раде оно што најбоље знају, обрађују земљу. А плодна метохијска земља ужелела се својих власника. Истину за вољу ово међувреме искористио је неко од узурпатора да

нешто и за себе привреди са ових њива. Не љуте се много Жачани због тога, сада само траже своју земљу назад, и како нам рекоше у томе немају великих проблема.

ЗЕМЉА ЋЕ ДА НАС ХРАНИ

А колико ови људи воле и цене своју земљу говори нам пример већ поменутог Драгана Зурлевића. Обилазећи његово срушено имање није нам прво показао ни стару разрушену, ни нову саграђену кућу, већ оранице које се простиру испред њих. Четири хектара у једном комаду, поносно нам показује Драган.

« Почели смо да обрађујемо земљу и неколицина нас је посејала пшеницу. Како ко неко хектар, неко мање. Да смо имали довољно семена било би тога више. Надамо се да ћемо на пролеће да сејемо и ко-

Драган Зурлевић на свом имању

ПОВРАТАК

Небојша Дрљевић пред вратицама новог дома

јечега другог. Битно је да смо се покренули, да радимо како бисмо имали од чега да живимо. Нико није запослен, већина нас ће од пољопривреде да живи. Минималац који примамо не покрива ни основне трошкове. А мораћемо плаћати струју, порезе и све што се од нас буде тражило », прича Драган, додајући да су добили тракторе, приколицу, плуг, а из Осојана једну дрљачу да би могли да обрађују земљу.

БОЉЕ ДА НАС ЈЕ ВИШЕ

“У првој фази гради се 13 кућа у другој пет, а у трећој једна, што укупно представља 19 кућа. Имамо пет кућа које су већ раније грађене на другој страни села и оне су уселине. Што значи да би по завршетку ових радова у Жачу било укупно изграђено 24 куће. Зато бих поручио Жачанима у Србији нека се спреме на пролеће, нека дођу да живимо овде, свако на своме. Што нас је више биће нам и лакше и боље. Може овде да се живи нормално, ја сам довео комплетну породицу. Треба само да се ради, да би живели и преживели, ништа не пада с неба”, категоричан је Небојша Дрљевић.

Његова породична кућа је толико уништена да није могла да буде реновирана, уосталом као и све остале куће у Жачу. Поред ње још увек ниче нова. Много мања, али довољна за нови почетак.

НЕЗАДОВОЉНИ БРЗИНОМ И КВАЛИТЕТОМ РАДОВА

Још није завршена, додаје наш саговорник.

« Колико ће то да траје, то још ни сами не знамо. Сва обећања су да ће да буде пре зиме, али нешто су се радови отегли. Ова прва фаза од 13 кућа, требало је још раније да се заврши и да се уселимо, али као што видите то није урађено. Гради се још пет кућа, у другој фази, али то ради друга фирма. Чини нам се много брже и квалитетније. Уверени смо да ћемо пре снега ући у куће, пошто ту има и мале деце која спавају под

шаторима. Није то лако издржати. Хладно је мада имамо неке грејалице које смо добили, али нам често нестаје струја. Помогли су и Немци неким својим агрегатима, али шатори ко шатори не могу да се угреју, посебно сада када су почели јутарњи мразеви. Сва је нада у томе да извођачи што пре заврше наше куће и да се уселимо », закључује Драган.

Укоро нам се придружује и **Небојша Дрљевић**, представник села. Ишао у Исток по неке делове за плугове. Настављамо започету причу о градњи кућа.

“Градња кућа започела је 9. јула. Као што се види радови још нису при крају. Има ту још доста посла. Али није то једини проблем. Оно што је урађено, није добро урађено. Кров на многим кућама је постављен, али прокишњава. С друге стране видите другог извођача који ради много квалитетније и много брже. Скоријем завршетку се не надамо, јер ћемо инсистирати да се куће технички не приме док се не исправе грешке. Могуће и зима у шаторима да нас затекне, то ће најпре да буде. Али шта да радимо ту смо да урадимо оно што зависи од нас », указује Дрљевић и дадаје када је генерал **Бихлер** био у посети селу да је са дозом ироније рекао да би његови војници поједине куће боље саградили.

БЕЗБЕДНОСТ НА ВЕЋЕМ НИВОУ

При помену генерала питамо наше саговорнике каква је тренутна безбедносна ситуација.

«Од када смо дошли КПС нас чува редовно 24 сата. Е сад је ту и војска KFOR која је стационирана поред сваке куће због проблема које смо имали и који су свима познати. Колико ће они да се задрже то ћемо да видимо. Не зависи од нас зависи од њих, али за сада у последње време смо баш мирни. Нема проблема”, реферише Драган Зурљевић. Са овом констатацијом се слаже и представник села. Њему је можда и најтеже. Са њим су овде и жена и деца, што довољно говори колико је он озбиљан повратник.

“Постоје услови за живот, а нормално мора човек мало да се помучи као и свуда. Нигде није лако, нигде није данас златно па није ни овде. Шта да кажем надам се да ће те куће у скорије време бити завршене, што мало сумњам, али уселићемо се у њих доћи ће и тај дан”, закључује Небојша Дрљевић представник села Жач.

Забележили: Ж. Ђекић и З. Маврић

Појравак плугова пред јесење орање

ПОВРАТНИК БЕЗ КУЋЕ

У селу Дрсник, повратак и изградња кућа је одавно кренула, као и свих ових година, кроз разне програме, вратила се већина расељених породица, али Живко Робаћ је и даље у шатору, на свом имању.

Четрнаесточлана породица Живка Робаћа, из села Дрсник у општини Клина, након расељења 1999. године, селила се више пута у разне градове широм централне

Србије. Један део породице Робаћ је са тренутним боравањем у селу Попуче, општина Ваљево, а Живко је повратник од јуна 2010. године.

Породица Робаћ не може да егзистира у Србији, те је тако и њихова воља за повратком била толико јака, да је Живко након регистрације преко UNHCR-а, добио одговор да ће бити подржан његов повратак и да ће смештај у шатору бити једино решење које они могу да му понуде. Живко је пристао на те услове.

Смештај у шатору му није био проблем док је било лепо време, међутим како је почела зима са обилним кишима, Живко је био приморан да смештај потражи на другом месту и сада живи као подстанар у Дрснику и плаћа кирију 50 евра.

Након повратка, Живко се обратио разним организацијама за помоћ у изградњи куће, а пријавио се и у Канцеларији за заједнице и повратак општине Клина и од њих, такође, затражио помоћ у изградњи куће.

Одговор који је добио из општинске канцеларије за заједнице и повратак је, да је његов захтев прослеђен Министарству за заједнице и повратак у Приштини и да нису добили никакву повратну информацију.

Живко каже да би своју ситуацију другачије схватао, да су сви повратници као у његовом случају смештени у шаторима, али како је сталну у Дрснику, прати изградњу кућа за повратнике како у селу тако и у другим

селима широм општине, и пита се зашто једино он не може да буде обухваћен неким програмом за изградњу кућа.

Живко каже да је срећан што се вратио у своје село, и поред такве ситуације, али би волео да може остатак породице да доведе како би његова срећа била потпуна. Нада се да има добрих људи који ће му помоћи да његово двориште поново буде пуно као пре 1999. године. Док чека да реши свој проблем, Живко се присећа прошлих дана и инспирисан сећањима, своје мисли записује у свесци, те нам је на крају разговора прочитао једну песму који ћемо поделити са вама.

Текст и фото: **Наташа Вујовић. Удужење “Божур” Смедеревска Паланка**

ЈОВАНОВО СЕЛО И ТРИ ХРАСТА

На утрину изнад села, играсмо се као мали,
А то место од давнина Јованово село звали.
У том селу нема кућа, али има доста њива,
Та три хроста одрастоше на утрину међу њима.

Недалеко од њих право, гледала их црква мила,
А они су увек расли као симбол нама свима.
Три хростића ко три прута вековима ту су расла,
А око њих по ливади бела стада увек пасла.

Гледали смо како расту и на листу како дишу,
Како нашу историју од давнина они пишу.
Чувасмо их као дете, не секосмо чак ни грану,
Албанци их посекоше, нанеше нам тешку рану.

Литије смо туд носили и са њима поносили,
Сад их тамо више нема, остала је само сена.
Ко посече та три хроста, дабогда се огубио,
Јер тај запис ми смо хтели да заувек сачувамо.

Мало даље од њих само, простире се божур поље,
Ту нам ничу божури, од људскога крви боје.
Тај божур је симбол прави, од Косова он потиче,
Нигде више у Европи, тих божура нема више.

На пољима тих божура, албанска се песма ори,
Од божура бију зраци ко да њима ватра гори.

Што је дивно предвечерје, ка кући се крећу стада,
А из груди свих пастира, бруји песма
„Бела Рада...“

Живко Робаћ

САША РАШИЋ МИНИСТАР ЗА ЗАЈЕДНИЦЕ И ПОВРАТАК

Када сам крајем 2008. године дошао на чело Министарства за заједнице и повраћак, нисам давао велика обећања из пристој разлога што су то чинили многи моји претходници, а резултати на терену нису оправдали њихове речи. Та обазривост увек добро дође, иако да на крају ове године, ипак, с одређеним поносом, могу да кажем да смо многе пројекте привели крају, неке зајочели и направили реалан план за наредни период. Морам да истакнем да је за време мој мандата кренула изградња станаова у Лајљем Селу и Падалишту изнад Грачанице, да је покренути поштујак повраћака у Клобукар и Синаје, као и многа друа повраћаичка села, од којих бих издвојио синајане повраћаке у Жач, Драгољевац и још нека, а посебно бих истакао оно што до сада није било замисливо, повраћак расељених у урбане средине. У сарадњи са владом Велике Бријаније почела је изградња првих кућа у Призрену и можда је то највећи успех ресора којим сам руководио нешто више од две године.

Фото: З. Маврић

УЧИНИЛИ СМО ВИШЕ ОД ДРУГИХ

У више наврата на страницама УНИЈА ИНФО објављивали смо интервјуе са Сашом Рашићем, помно пратећи све оно шта се догађало на пољу повратка ИРЛ и стабилизацији српске заједнице на Косову и Метохији. Било је ту и добрих и лоших потеза, одустајања од већ усвојених концепт докумената, али и подржавања спонтаних повратника у средине у које они нису добро примљени.

(НЕ) ЗАДОВОЉАН

❖ *Све то може да се мери и оцењује из више углова и увек ће бити оних који су задовољни или не постојити. Зашто смо на почетку овог разговора, првог човека Министарства за заједнице и повраћак, ишли да резимира свој учинак на крају мандата.*

Не смем да кажем да сам задовољан овим резултатима и нећу бити све до тренутка док постоје наши људи који живе у расељеништву. Опет, с друге стране сам задовољан зато што смо дали максимум да помогнемо свим онима који су изразили жељу за повратком, али и онима који су остали овде на Косову и тако стабилизovali и ојачали српску заједницу. Трогодишњи мандат ове владе истиче и верујем да смо учинили одређене резултате који су врло видљиви и које нико у последњих 11 година није учинио. Наставићемо са тим, ако нам се укаже даље поверење, у шта не сумњам, јер мерило сваког рада најлакше је чути директно на терену. Можда звучи нескромно, али многи

повратници су изразили подршку нашем раду, а реализовани пројекти говоре више од речи.

❖ *Шта даље?*

Надам се да ће се досадашњи резултати материјализовати у смислу нашег уласка у нову владу, где ћемо захваљујући већем искуству и јачој подршци урадити још више. Лично очекујем помоћ и већу координацију наших пријатеља из Београда који се такође баве проблемима повратка и јачању српске заједнице, где бисмо у многоме поспешили оба процеса. И процес стабилизације и задржавања Срба на Косову и процес повратка наших људи из расељеништва.

ЗАТВАРАЊЕ КОЛЕКТИВНИХ ЦЕНТАРА

❖ *У централној Србији се много ради на затварању колективних центара и стварању услова да ти људи живе неким нормалним животом. Шта ви предузимате по том питању?*

Министарство за заједнице и повратак је, у протеклом периоду, радило на збрињавању интерно интерно расељених лица, дакле лица која су расељена са својих имања, кућа, станова, а никада нису напустила Косово. Према нашим закључцима и налазима они су истрајни у остајању и наставку живота овде на Косову. Стога смо одлучили да се озбиљно бавимо овим питањем и управо један од пројеката који ће ићи у ову сврху је и за-

вршетак изградње две зграде, са 40 станова у грачаничком насељу Падалиште. Када станови буду завршени надам се да ћемо успети у њих да уселимо наведену популацију, а пре свих, интерно интерно расељена лица која живе у колективном центрима. Пре свега, јер они заиста живе у условима недостојним цивилизацијском тренутку.

❖ Осим овог постоји и пројекат изградње станова у Лапљем Селу. Да ли ће и у њима бити места за расељена лица?

У Лапљем Селу граде се зграде са 48 станова и то је друга фаза изградње овог урбаног стамбеног блока. Тамо ћемо збринути такође део интерно интерно расељених лица, али и друге припаднике српске заједнице са централног Косова. Желимо искомбиновати, што и јесте наша стратегија и план за четворогодишње раздобље, да се бавимо истовремено тиме да овде задржимо људе, побољшавајући услове њиховог живљења, а истовремено створимо боље услове за повратак онима који желе да се врате. Верујемо да су овакви пројекти врло одрживи, управо због тога што се имплементирају у српским срединама. У местима где Срби никад нису напустили Косово и где Срби имају најбоље услове за живот на Косову. Пре свега, то се односи на едукацију деце, јер имамо школе на српском језуику, пољу здравства где имамо своје домове здравља и болнице. Такође и у многим другим сегментима од локалне самоуправе до лакшег решавања свакодневних проблема на терену. Управо због тога сигурно да желимо да наши пројекти буду успешни и одрживи, а самим тим лакше ће наши људи да се одлуче на повратак и опстанак овде на Косову.

СПОНТАНИ ПОВРАТАК

❖ Недавно смо били у Осојанској долини и још неким деловима оштинске Исток. Обишли смо гошћиво сва поврајничка села. Има и лоших и добрих примера. Кренућемо од оних поштивијних. Поврајници у Драгољевцу, након вишемесечног боравка у шаторима очекују уселење у нове куће.

Истина, то је врло позитивна импресија. Због тога што смо смо имали људе који су се сами спонтано вратили. Једноставно тако су одлучили и вратили се својим кућама. Министарство за заједнице и повратак заједно са својим партнерима, пре свих са UNHCR-ом, је одлучно ушло у борбу да се тим људима обезбеде услови за повратак, а након повратка и интеграција и останак на својим огњиштима. Као што и сами знате, у Драгољевцу куће су већ у завршној фази, мислим да су неке већ уселиве. Прикључени су струја и вода и ми очекујемо да до краја месеца повратници уђу у њих. Осим Драгољевца спонтани повратак се десио и у Жачу, Мужевинама, Пољанима... На срећу, успели смо да те људе збринемо и омогућимо им бар минимум услова за живот, што није било лако.

Детал са једног од састанака у Жачу

❖ Повраћац у Жач је био многу тежи, од свих осталих наведених средина. Само захваљујући више него чврстој вољи и жељи, поврајници у ово село су пребродили велике проблеме да би уопште физички оштили тамо.

Та одлучност показује да су они заиста истрајни повратници што многим расељеним лицима са Косова недостаје. Лично се захваљујем људима у Жачу што су били одлучни да ту остану, а Министарство за заједнице и повратак ће учинити све да им то олакша. Куће су при крају. Имам информације да има одређених недостатака, али ћемо се ми побринути да сви ти недостаци буду отклоњени, односно да све оно што је предвиђено пројектом буде тако и урађено. Нећемо стати на томе. Наставићемо са пројектима за развој одређених послова, односно стварање одређених прихода. Немачка влада је купила један трактор за ову заједницу, јер је рурална средина и људи су одмах по доласку почели да се баве пољопривредом. Ми ћемо покушати да створимо одређене услове, набавимо потребне машине које ће њима помоћи у економској одрживости. Стало нам је да они самостално привређују и једноставно буду економски независни.

❖ Ипак, било је и физичких прешњи, иакође и рушења шек зајочетних кућа?

Треба напоменути да је било таквих случајева. Много смо труда уложили да се то превазиђе. Лично сам са другим члановима владе долазио у Жач и подржавао повратнике да ту опстану. Договорено је са EULEKS-ом, KFOR-ом и КПС-ом да се побољша физичка безбедност и ту смо нашли разумевање од самог врха међународних снага. Лично командант KFOR-а је обишао повратнике и обећао им већу сигурност. Сада даноноћно имамо дежурства у Жачу, а надам се да ће изградњом кућа све то да прође и да ће ти људи почети да живе један нормалан живот како и већина повратничких средина.

❖ Оно што свакако охрабрује јесте да смо у скоро сваком поврајничком селу срећали људе који долазе

са ораница, односно са јесење сејве. Жале се да им недостијаје сејвеног рејроматеријала.

То је прави доказ да су они одлучни да остану да живе овде. Са наше стране, подржаваћемо сваку њихову иницијативу и помоћи им да засеју што више пољопривредног земљишта. То је и њихова, али наша перспектива овде на Косову, омогућити што више таквих спонатних повратака.

СТАБИЛИЗАЦИЈА ЗАЈЕДНИЦЕ

❖ Рекли сте да је Ваша и ујшшће полиштика Министарства за заједнице и повраћак да нећете да помажете само расељенима који су се враћили већ и онима који су остали и ошћали овде. Каква је ситуација по шом пићању у Осојанској долини?

Да се не понављам, али ипак морам да кажем да је наша стратегија јасно дефинисана и да се Министарство са својим партнерима истовремено бави стабилизацијом и јачањем српске заједнице и осталих невећинских заједница на Косову. Желимо те људе задржати и желимо успоставити баланс између оних људи који свакодневно одлазе са Косова и оних који се враћају. Верујем да смо ту успели у протеклом периоду. Истина је да је Министарство готово половину свог буџета ове године потрошило на побољшање услова живота и изградњу инфраструктуре у српским срединама и у новоформираним српским општинама, односно тамо где смо могли, где припадници српске заједнице живе већински.

❖ Нисте ми одговорили на пићање у вези помоћи Осојанској долини?

Један од примера свакако јесте и Осојане. Тамо смо у завршној фази изградње водоводне мреже. Учествовали смо у опремању здравствене станице. Помогли смо људе да одређеним грађевинским материјалом поправе своје куће, реновирају их или изграде нове. Сигурно ћемо наставити са тим пројектима, не само у Осојану него и у Клокоту, Штрпцу, Ранилугу, Партешу, Грачаници.

❖ Поменули сте Грачаницу. Неки вам замерају да се Грачаница сувише форсира у односу на друже српске средине.

Можда је то и тачно. Али треба схватити да је Грачан-

ица реално једина средина јужно од Ибра која би требало да има све пратеће елементе, како бисмо задржали пре свега младе људе овде. А ту мислим на школе, домове културе, спортске терене, комуналну инфраструктуру, здравствену и социјалну заштиту. Када све то будемо урадили мање ће људи да одлази, а више ће њих да се враћа. Поменућу само да су управо постављени темељи болнице у Грачаници, која би када

Министар Рашић у разговору са уредником Уније ИНФО

се изгради требало да засени и многе веће центре у Србији, као што су Краљево, Врање и друге. Такви пројекти гарантују да ћемо са њиховом реализацијом задржати Србе на Косову, а истовремено ћемо онда на много лакши начин враћати оне који се тренутно налазе ван њега.

❖ Хвала Вам на сарадњи у прошекле нешћо више од две године.

Хвала вама на реалном информисању расељених лица о ситуацији на Косову и процесима повратка.

Разговарао: **Жељко Ђекић**

ПЛАНОВИ 2011. ГОДИНИ

«Оно што је апсолутно и већ дефинисано јесте да ћемо наставити са пројектом повратка Срба у Призрен, то радимо заједно са Владом Велике Британије. Надам се да ћемо на пролеће већ имати повратнике у центру Призрена. Договорен је наставак пројекта Повратка и интеграције са Европском комисијом у износу од шест милиона евра, укључујући фондове за повратак Срба и осталих невећинских заједница у четири нове општине. Наставићемо са одређеним развојним пројектима и за повратнике и за она лица која нису напустила Косово. Желимо избећи да повратници буду посебна категорија друштва на Косову, већ да они буду равноправни и њих гледамо као припаднике заједнице на које ће се усмерити одређени пројекти. Као што знамо интеграција повратника на Косову након њиховог физичког враћања је највећи проблем. Управо зато један од наших основних циљева ће бити рад на побољшању услова за економску и друштвену интеграцију», изнео је оквирне планове министар Рашић, додајући да су већ предвиђена средства за фазу RRK 4 у 2012. години.

И РАСЕЉЕНИ НЕГОТИНЦИ ПРВИ ПУТ ПОСЕТИЛИ ПРИЗРЕН

ДАЛЕКО ИМ БЕШЕ

Наши верни читаоци имали су прилике да се, у претходним бројевима, информишу о животној ситуацији наших сународника који од 1999. године живе у колективном центру у Неготину. Географски смештају овој града и удаљености од главне саобраћајнице, учинили су да Неготинци, а самим тим и расељени Косовци, у овом граду буду заостављени. Много заостављенији од расељених из било које друге града у централној Србији.

ТЕМЕЉИТА ПРИПРЕМА

Све је то утицало да се расељеним Призренцима из овог града тек ове године, захваљујући подршци Данског савета за избеглице (DRC), пружи прилика да обиђу Призрен. Посета је дуго и темељито припремана, како на простору Косова и Метохије, тако и у самом Неготину. Представници удружења Свети Спас и DRC-а су у више наврата обилазили и контактирали расељене информисујући их о дешавањима у Призрену и безбедној ситуацији, указујући им да су створени сви услови за њихов одлазак у Призрен, први пут након 1999. године. Неготинци су као мало које расељено лице до сада, поготово у данашње време, све информације прихватили са крајњом резервом.

То се показало и пред сам полазак на пут. Од планираних 13 путника, дан уочи поласка, одустало је троје расељених. Иако су навели као разлог одустајања породичне обавезе, било је очигледно да је у питању био искључиво страх и неизвесност од сусрета са својим градом. Ипак, представници DRC-а и Светог Спаса, договореног дана крећу из Београда пут Неготина по своје путнике. Након дугог путовања стижемо у Неготин. Примећујемо, да нисмо скретали са ауто пута, да бисмо већ били у Приштини. Дочекују нас Призренци-Неготинци озарених лица. Најзад ће поново моћи да виде

По доласку у Призрен

свој град. Прозивка најављених путника и констатација да је још двоје отказало пут пред полазак. Некоректно, али разумљиво.

ДОЗА СТРАХА

Ипак су време и страх учинили своје. **Зоран Антић**, који се прихватио обавезе да буде посредник између нас и својих сународника, не крије разочарење због оволиког броја одусталих. Трудимо се да нам та чињеница не поквари расположење. Почињу призренски разговори, присећања, анегдоте. Мало, мало па призренским говором. Колико да се отргне од заборавља. Након 13 сати путовања стигосмо и у Призрен. Задњих

Владимир Тодоровић љуби остатке порушене куће

неколико година смо се већ одвикли расељених који се боје за своју безбедност. Неготинци још увек нису могли да верују да је све тако другачије од оног како су замишљали. Ипак се брзо, са неверицом, уверавају да се на улици слободно прича српски, да се нормално тргује и шета улицама града. И све то без пратње полиције. Како се на добро брзо навикне, тако су се и наши сапутници веома брзо опустили и заборавили на страх. Стално су помињали оне који су безразложно одустали од пута.

У ОБИЛАСКУ ДОМОВА

Други дан боравка у Призрену био је предвиђен за обилазак кућа. Дуго очекивани тренутак. **Лукић Жарко** и његова супруга **Бошка** крећу пут Поткаљаје, тачније Пантелије. Први је до своје куће дошао **Тодоровић Владимир**. Дуго нам је требало да га одвојимо од зидина порушене куће. Није му било јасно ко је то могао тако да уништи његове успомене на све лепо у Призрену. Настављамо даље у дубину Пантелије, видно

ПОСЕТА

Бошка Лукић са комшиницом Албанком

задихани због наглог успона. Присећамо се како се тим улицима тешко кретало зими по снегу и леду. Наилазимо на старију католкињу у традиционалној ношњи, стару Бошкину комшиницу. По косовском обичају, Бошка вади паклу са цигаретама и нуди комшиници. Старица уз осмех узима цигарету и заједно настављају пут уз разговор о здрављу, прошлом и садашњем времену. Слажу се да се сада живи много лошије него раније и да народ није крив за све оно што се десило и једној и другој страни. “Криви су политичари” констатују обе и настављају пут према кући.

ПОЗИВ НА ПОВРАТАК

Најзад, Лукићи стижу и до своје куће коју је узурпирала албанска породица. Иако у дворишту праве јуфке (производ од теста сличан корама за питу) које захтевају апсолутну чистоћу, срдечно дочекују Лукиће и воде их да обиђу своју кућу. Након краћег обиласка куће, позив упућен од стране узурпатора да се Лукићи врате, уз обећање да ће они одмах напустити кућу. За то време, **Васиљевић Василије и Марија** и **Антићи** обилазе своју имовину на Баждарани. Не крију изненађење што је посета протекла без икаквих проблема, што су узурпатори били тако предусретљиви. Жао им што се много раније нису одлучили да дођу у Призрен. Договарају се да што пре поново дођу. Нову носталгију и сузе у очима буде ручак код чевабџије “Суља” и колачи у посластичари “Ирфан”. Исти укус којег осим у Призрену

Позив на повратак

нигде нема. Посета се завршава обиласком гробља, у време обиласка доста уређеног. Обилазе гробове својих рођака, али много више оних које су познавали и свакодневно се сусретали. Да нико не буде запостављен. Ред је.

Иако би, како су сами рекли, најрадије ушли у своју кућу и остали у свом граду, дошло је време за повратак у место у којем силом прилика живе. До стварања услова за повратак у Призрен. А вратиће се, кажу, само да се више њих определи за повратак, да не буду сами. Објашњавамо им да је почео процес реконструкције и повратка у Призрен и да ће им се веома брзо пружити прилика да се врате, уколико су за то стварно спремни.

ПОКЛОНИ ЗА УНУЧИЋЕ

Пуни утисака крећемо назад, за Неготин. Пуна три дана на Косову нисмо имали мрежу мобилне телефоније. Након преласка административног прелаза Мердаре, телефони не престају да звоне. Чланови домаћинства се распитују за здравље својих. Бринули су се. У возилу разговори на више страна. Свако прича

Најлепше је са најмлађима

своју причу саговорнику на другој страни телефонске линије. Информација за информацијом. Признају да су за кратко време примили пуно информација и да им треба време да среде утиске. Уз разговор, чини се много брже, касно навече стижемо до Неготина. Испред колективног центра, наше сапутнике дочекује многобројна породица. Они се од свих највише радују унуцима. Одмах их дарују ситницама из родног града. Ето, кажу, то вам је из Призрена. Унуци, срећни. Рођени су у расељеништву и само слушали о Призрену. Сада, добијају поклоне из Призрена и питају се где је то када њихови нису смогли снаге да за 11 година оду до своје куће. Закључују, мора да је много, много далеко. Прекидамо ову, рекло би се, идиличну слику. Поздрављамо се уз обећање да их нећемо заборавити. Остављамо их срећне и задовољне. А нас, чека још увек дуг пут до Београда. Стићи ћемо. Није нам први пут.

ТЕКСТ И ФОТОГРАФИЈЕ: **Златко Маврић**

“Повраћак у Осојане је први и једини орђанизо-вани повраћак Срба на просторе Косова и Метохије који се десило почетиом ове деценије. Тада кад нико није ни помишљао о томе, 38-оро људи српске заједнице из Осојана, смогли су снаге и храбрости да се враће. Овде су дошли уз помоћ шпанског KFOR -а и првих шест месеци ти људи су живели под шаторима. Када су стигли, KFOR и тада присушни представници читаве међународне заједнице, нису ни шаторе припремили за њихов смештај. Веровали су када Срби буду видели своја сјаљена огњишта, где нема ни кише, а камоли друго живошта, да нико нормалан неће прихвати да овде остане. Тек кад смо рекли да остајемо они су нам пришлекли у помоћ, раширили шаторе и створили какве такве безбедносне услове да останемо овде”, сећа се првих корака повраћака, у Осојанску долину, Вукомир Ђурић.

ОСОЈАНСКА ДОЛИНА - ВРАТА МЕТОХИЈЕ

Тих првих дана дешавало се нешто што се ни данас речима не може да опише. Људи под шаторима нису могли да се крећу од својих привремених склоништа ни десетак метара даље. Толика је наша безбедност била, наставља Ђурић.

УЗ ПОМОЋ ДРЖАВЕ

❖ *Ипак људи су се касније одважили и кренули у обнову порушених домова.*

Истина, касније смо кренули са санирањем терена. Почели смо од једне куће у центру села. Обично у шали кажем, ми Срби смо направили најпре кафану, па куће. Наиме, та прва транзитна кућа је пре ратних догађања била кафана. Након тога плански смо кренули у санирање терена, а недуго потом почела је и изградња кућа. Након прве фазе, започета је друга и трећа и ево нас сада где смо. Данас је Осојане једно од места где је видљив могућ одрживи повратак. Показало се да уз чврсту вољу и млади и стари и деца желе да живе и остану овде без обзира на многе потешкоће које су нас пратиле. Од безбедносних до економских проблема са којима се сусрећемо сваки дан.

❖ *Ко вам је тада пружио највећу подршку ?*

Тада смо имали велику помоћ државе Србије, тачније Координационог центра. Да није било те помоћи ми не бисмо могли опстати. На сваком кораку имали смо одређене врсте бојкота. Од локалне заједнице, преко међународних фактора и зато управо желим да нагласим само захваљујући држави Србији која се касније и финансијски укључила и подржала пројекат монтажних кућа данас овде разговарамо.

КОРИДОР КА ЗУБИНОМ ПОТОКУ

❖ *Лађано се долина почела ширити. После Осојана и ститановници околних села почели су да се враћају.*

Осојане су ипак само једно село, али се ослања на још десетак српских села. То су Тучепи, Кош, Опрашке, Пољане, Шаљиновица, Суви Луковац и друга српска села из општине Клина која се физички ослањају на нас. Затим је кренуо пројекат повратка у Благачу, Ковраге, Синаје, Србобран и даље према Зубином Поток. Све је то заокружено са преко осам хиљада хектара земље која чини једну целину и јак центар где би реално могло да живи 20-30 хиљада Срба.

❖ *Колико тренутно сада има људи у Осојанској долини?*

Па тачан број је тешко рећи. Али бројка од 522 изграђене куће доста говори. У просеку да свако домаћинство има по три-четири члана долазимо до цифре до

КОМУНАЛНО ПРЕДУЗЕЋЕ

“Прошле године овде је формирано комунално предузеће које запошљава 15 радника. Ми кажемо да оно издржава 15 породица, што је важна чињеница и то углавном младих људи који имају малу децу. Сваког дана они имају све више посла. Одржавају путеве, канале, гробља, оно за шта су уосталом и основани. Сада би требало да добијемо и водовод, тако да ће и он вероватно прећи у надлежност овог предузећа”, истиче Вукомир Ђурић, који са супругом и троје деце дели судбину осталих мештана Осојанске долине.

ПРЕВОЗ

1,5 - 2 хиљаде људи. Ми смо задовољни и у односу на друге просторе где се становништво осипа и продаје земљу, ми овде у општини Исток са седиштем у Осојану, можемо да кажемо да имамо узлазну линију повратка. Да кажем да смо 13 села, односно насеља, вратили и да и даље имамо у плану да враћамо ове који су се налазили на ивици ове наше компактне територије. Ту мислим на Жач, Бело Поље, Драгољевац и даље све са овим коридором према Зубином Поток. Ми смо врата Метохије и са овим заокружењем територије ми бисмо били расадник за даљи повратак интерно расељених лица.

❖ *Последњи повраћак који се десило овде је био повраћак у село Жач и ту је било исто великих проблема.*

Ми смо као општина Исток са седиштем у Осојану, покушали да на неки начин заокружимо неку територију па смо у договору са мештанима села Жач нашли неки договор да дођу. Да то неће бити лако знали смо и ми и они, али пренели смо им утиске како смо се и под којим условима ми вратили. И они су слично нама дошли под спаљене кровове и UNHCR шаторе. Дали смо им најлон да покрију оно што се покрити може и да на неки начин и међународну заједницу доведемо пред свршен чин. Чињеница је да они желе да се врате и да су то јасно показали пребродивши сва искушења која су се дешавала од марта месеца. И да желе овде да живе без обзира на све околности.

Драгољевац се вратио уз сагласност локалне заједнице, а Жач није питао никога. И да је питао можда се повратак не би ни догодио.

❖ *Општор повраћаку у Жач је био велики.*

Мислим да је то и нормално. Жач је нека крајња тачка где се ми граничимо са Албанцима и они су радили све да спрече мештане Жача да се врате. Од рушења зидова започетих кућа, покушаја убиства, демонстрација, претњи. Испоставило се да нико не може да обузда једну породицу у њиховим намерама. Ипак, захваљујући међународној заједници и KFOR-у да се та породица изолује како би се могле правити куће, сада видимо одређене резултате. Истина је да поред сваке српске куће у Жачу стоји припадник KFOR-а, па се реално поставља питања шта ће бити када они оду. Ти људи ће поново бити на мети истих актера који нису осуђени због дела која су чинили.

ИНСТИТУЦИЈЕ И ИНФРАСТРУКТУРА

❖ *Оно што је врло битно нагласити је да данас Осојанска долина добија некакав регионални карактер. Да би то одржала овде мора да функционише здравство, школство и у крајњем случају привреда. Да ли је то могуће постићи?*

Ми смо на некакав начин добили ту целину мале ефикасне општине. Она је једна од ретких општине које функционишу на прави начин на КиМ, а рекао бих и шире и када је у питању централна Србија. Овде поред општинских органа које смо формирали имамо основну

“Што се тиче функционисања превоза када је у питању школа то је организовано тако да су сва села покривена комби превозом. Човек је плаћен да ту малу децу превози од школе до куће. Тако да су она релативно безбедна. Из села Рудице, општина Клина, један човек је сам почео да довози своју децу на наставу. После смо се изборили да се и њему ти трошкови надокнаде. Ми смо ипак ослоњени на Косовску Митровицу и зато имамо аутобуску линију која саобраћа два пута недељно. Ту мештани иду у веће куповине, а и да обаве здравствене прегледе, које не могу у локалном дому здравља”, прича о превозу заменик председника општине.

и средњу школу, дечији вртић, пошту, дом здравља чије је седиште премешетено у Осојане. Имамо и дом културе, односно све институције које чине једну општину. Само нам треба добра воља државе да нам помогне да отворимо нова радна места.

❖ *Једна од битних ствари да људи остане на овим просторима је покретање привреде. Да ли се по том питању нешто ради?*

Ово је превасходно средина која живе од пољопривреде и сточарства. Међутим, имали смо понуду приватног бизнисмена **Милорада Рајевића**, који је овде наше горе лист. Понудио нам је да изгради фабрику металних елемената која тренутно функционише у Великој Плани. Рајевић је ту линију хтео комплетну да демонтира и да је монтира овде у Осојану за 220 радника од којих би свако имао 500 евра плату. Његов услов је био да држава Србија уђе са једним делом у тај пројекат, не зато што он нема средстава, него што је хтео вероватно да се на неки начин осигура. Ми смо тај пројекат изнели пред Министарство за КиМ, али нажалост, до данас нисмо добили одговор. Свесни смо да је то једини начин како ове људе можемо да задржимо, а самим тим и овај простор. Због тога смо мало разочарани. Има пројеката који су непотребни а финансирају се, док рецимо један такав пројекат који је здрав и не узима се у разматрање.

❖ *Да ли вам држава Србија довољно враћа у односу колико ви дајете не само што ојстјајете овде већ тиме и задржите релативно велики простор?*

Па мислим да не и да нас у појединим тренуцима и забораве. Када дођу овде емотивно нас разумеју, међутим, чим се пређе Ибар мало ко нас се сети. Ми смо показали са пројектима које Влада Србије нама додељује да смо све наменски утрошили. Веровали или не да врх државе зна за Осојане и да је сам председник изразио жељу да нас посети када је долазио на КиМ, али албанске власти то нису дозволиле него само да из верских разлога посети Дечане. Нама је довољно и то што је чуо за нас, али било би нам још драже да нас подржи у конкретним пројектима одрживости.

Разговарао: **Жељко Ђекић**

БРОЈНЕ АКТИВНОСТИ

У граду Крагујевцу борави преко 13 хиљада расељених лица са Косова и Метохије. Многи од њих су решили основна егзистенцијална питања, али има велики број оних који још увек нису пронашли неко трајније решење за себе и своју породицу. Овде се, пре свега, мисли на оне породице и појединце који нису решили стамбено питање (или су им куће у изградњи или станују у приватном смештају или су становници једног од два преостала колективна центара у Крагујевцу), као и питање запошљавања

Град Крагујевац је уз подршку многих хуманитарних организација, UNHCR-а, амбасада као и Републичког комесаријата за избеглице, учинио доста на збрињавању и омогућавању бољих услова живота за расељене са Косова и Метохије, а чини то и данас.

ПОМОЋ У ГРАЂЕВИНСКОМ МАТЕРИЈАЛУ

У Крагујевцу, тренутно Група 484, удружење грађана из Београда, ради на помоћи у пакетима грађевинског материјала, за она лица која су започела градњу породичних кућа и које испуњавају прописане критеријуме.

Како тече спровођења овог пројекта разговарали смо са **Зорицом Живадиновић** (Група 484), координаторком пројекта, која нам је рекла да комисија још ради на одабиру корисника и да у овом моменту још не могу да обелодане списак будућих корисника. Гледано из угла Удружења сигурно је да ће око двадесетак породица бити подржано и да ће то бити заиста оне којима је оваква подршка потребна. Не сумњамо да ће се овим критеријумима водити и они који спроводе пројекат и да ће грађевински материјал стићи на праву адресу.

ИЗГРАДЊА СТАНОВА

Крајем септембра представници Комесаријата за избеглице, Града Крагујевца и Групе 484 потписали су Уговор о изградњи стамбених јединица за избегла и расељена лица. Овај уговор је у складу са Националном стратегијом за решавање питања избеглица и интерно расељених лица и настојањима Владе Републике Србије да затвори колективне центре и унапреди животне услове избеглица и интерно расељених лица у Србији, а спроводи га Група 484. Поменути пројектом предвиђена је изградња 15 стамбених јединица за социјално становање у заштићеним условима у Граду Крагујевцу намењених избеглим, интерно расељеним лицима и социјално угроженим породицама са територије града. Од укупног броја стамбених јединица, њих 12 је намењено избеглим и расељеним лицима, док су три стамбене јединице одређене за социјално угрожена лица и породице из локалне заједнице. Стамбене јединице ће омогућити социјално становање у заштићеним условима угроженим избеглицама и интерно расељеним лицима и породицама смештеним у колективним центрима и неадекватном приватном смештају, као и социјално угроженим лицима и породицама из локалне заједнице, са ангажовањем

породице домаћина социјалног становања. Ова врста становања је у складу са Стратегијом развоја социјалне заштите у Србији. Инвестициона вредност изградње и опремања стамбеног објекта од 15 јединица износи 251.000 евра. Град Крагујевац је издвојио 248.000 евра намењених изградњи додатних 10 стамбених јединица и обезбедио је грађевинску парцелу, пратећу инфраструктуру и прикључке на инфраструктуру.

Тендер за извођача радова је расписан и почетак градње се очекује првих месеци 2011. године. Ако све буде ишло по плану, зграда би требало да буде завршена до краја наредне године. Конкурс за доделу станова ће бити расписан у складу са током градње и о томе ће заинтересовани благовремено бити обавештени.

ОТКУП СЕОСКИХ ДОМАЋИНСТАВА

Поред овога, град Крагујевац, преко повереништва за избегла и расељена лица откупиће пет сеоских домаћинстава за смештај расељених средствима одобреним од стране Републичког комесаријата за избеглице. Надамо се да ће овај подухват бити реализован до краја године. У ту сврху и сврху проналажења сеоских домаћинстава, за породице Рома, смештених у дивљем насељу "Јужна обилазница", људи из градске управе, су обишли преко 25 домаћинстава у околини Крагујевца. Проблем је што се не нуде адекватна домаћинства и што су средства за куповину истих прилично мала.

Насеље „Јужна обилазница“

Гостујући у емисији Уније, на Радију Епархије шумадијске, **Зоран Павловић** координатор за ромска питања у општинском повереништву за избеглице, истакао је да је откуп сеоских домаћинстава почео и да је једна ромска

РАДИО ЕМИСИЈЕ УНИЈЕ

ПОБОЉШАЊЕ ИНФОРМИСАНОСТИ

Достја Палић и Зоран Павловић, учесници емисије у студију Радија „Златоусти“

Како би избегла и расељена лица, али и угрожене домицилне групе, лакше стигле до потребних информација само делимично изнесених у овом тексту Унија Савез удружења интерно расељених лица у сарадњи са удружењем “Завичај за повратак” Крагујевац, а под покровитељством UNHCR-а и Републичког комесаријата за избеглице, одржала је у последњих месец дана две радио емисије. Једну у регионалном Радио Крагујевац, а другу у Радију “Златоусти”, гласилу Епархије шумадијске. Обиље информација које су изнели учесници разговора из UNHCR-а, Републичког комесаријата, општинског повереништва и невладиних организација свакако ће допринети бољој информисаности наведених група и омогућити им да се на време јаве за све видове помоћи које су изнете у овом тексту.

расељеничка породица из овог насеља већ добила нови дом. На добром путу је да нову кућу добије и друга породица. У овом насељу живело је до сада 64 лица од којих су више од половине деца. Павловић је нагласио да је добро да је овај пројекат започео и да се нада да ће и остале породице ускоро добити нови дом.

ЕКОНОМСКА ПОДРШКА

Град Крагујевац је поделио десетак грантова подршке расељеним лицима у сврху побољшања услова живота. Међутим, многима од расељених је потребна додатна обука, дошколовање и едукације. Управо на таквом једном пројекту ради Biznis Start-up Центар у Крагујевцу, непрофитна, консултантска и тренерска фирма из Крагујевца, а овај пројекат спроводи такође Група 484.

Из разговора са **Маријом Стојадиновић** из ове фирме, сазнали смо да је у ту сврху урађено истраживање које је показало да, упркос бројних донаторских и националних акција које су спроведене у протеклом периоду још увек постоји велико интересовање за додатну обуку и дошколовање.

Управо ових дана отпочела је обуке за избегла и расељена лица као и локалне становнике Крагујевца за знања и вештине које ће им омогућити отпочињање самосталног посла или лакшег запошљења. Први полазници, међу којима 15 жена и 5 мушкараца, на почетку обуке за естетску негу и термофасадере похађају теоријска предавања из ових области. Предавања се одржавају у Другој техничкој школи у Центру за континуирано образовање одраслих. Након упознавања са теоријом, отпочеће практичан део обуке у козметичким салонима и на грађевинским објектима. Према речима полазника, надају се да ће им учешће у оваквој обуци помоћи да дођу до посла било запошљавањем, било отпочињањем самосталног посла.

У Другој техничкој школи ускоро ће отпочети и обуке за руковање виљушкарком, узгој биљног материјала у стакленику, израду и уградњу прозора, уградњу паркета, и герантодомаћице. Овим обукама стичу се основна знања, вештине и позитиван став за обављање одређених послова или операција у процесу рада. Полазници обуке након савладаног програма полажу завршни испит пред комисијом и добијају сертификате. Уз наведене обуке, ускоро ће

у Business Start-up Центру у Крагујевцу отпочети обука за основно оспособљавање за рад на рачунару и обука “Успешни пословни менаџмент”. Пројектом је предвођено да 180 избеглих и расељених лица као и 20 локалних становника заврше програм обуке. Након завршене обуке

Учесници семинара за е-трговину

имаће могућност да се пријаве на конкурс за грантове којима ће бити подржана њихова пословна идеја.

НЕДОВОЉНО ПРИЈАВЉЕНИХ

У Business Start-up Центру реално размишљају и о ризицима, где истичу губитак мотивације који би довео до осипања група, посебно оних пријављених за занатске обуке.

Истичу и то да ће се примат дати онима који су без икакве квалификације како би им се на тај начин повећале шансе за запошљавање.

Поред ових постоје и други програми подршке за запошљавање интерно расељених лица и осталих угрожених категорија становништва. Национална служба за запошљавање је ове године спровела неколико програма подршке запошљавању угрожених категорија становништва. Нажалост, за многобројне обуке и доквалификације није се пријавио довољан број расељених лица. Зашто је то тако, одговор ћемо потражити од самих расељених и објавити их у једном од наредних бројева Унија ИНФО билтена.

Доста Палић
Удружење “Завичај за повратак” Крагујевац

НОВИ СТАНОВИ ЗА ИЗБЕГЛЕ, РАСЕЉЕНЕ И УГРОЖЕНЕ ДОМИЦИЛНЕ ПОРОДИЦЕ У НЕГОТИНУ

ЗБРИНУТО 20 ПОРОДИЦА

Петнаест интерно расељених породица, једна избегличка и четири домицилне, социјално угрожене породице из Негоћина добиле су, почетком новембра, кључеве својих нових станова, чију је изградњу финансирала Европска унија. Овој свечаности присуствовали су шеф операција Делегације Европске уније у Републици Србији Ференц Симон, комесар за избеглице Владимир Цуџић, представница Канцеларије УНХЦР-а у Србији Анђелина Ђећере и председник општине Негоћин Влајко Ђорђевић.

Нова зграда од двадесет станова, изграђена у оквиру програма "Социјално становање у заштићеним условима" у Негоћину део је пројекта "Достојанствена решења за расељена лица у колективним центрима или приватном смештају у Србији" који се финансира из средстава Инструмента ЕУ за предприступну помоћ за 2007. годину (IPA 2007), а реализује у сарадњи са Ко-

саријатом за избеглице Републике Србије и УНХЦР-ом.

Укупна вредност грађевинских радова и опреме је 378.000 евра. Општина Негоћин поклонила је грађевинско земљиште и инфраструктурно опремила локацију, а радове је извео Хаузинг центар - Центар за унапређење становања социјално угрожених група, дугогодишњи извршни партнер УНХЦР на оваквим пројектима.

Корисници зграде у улици Миомира Радосављевића Пикија 36 имаће право коришћења станова док год су у стању социјалне потребе. Породица - домаћин зграде живеће са корисницима и њена улога ће бити да буде веза између станара и Центра за социјални рад у Негоћину, те да им пружа потребну додатну помоћ.

Концепт социјалног становања у заштићеним условима је у Србији реализовала швајцарска Агенција за развој и сарадњу (SDC) први пут 2002. године. Унет је у Стратегију развоја социјалне заштите Републике Ср-

бије и оцењен као најбоље и најтраженије решење за становнике који још увек бораве у колективним центрима. У оквиру овог концепта обезбеђују се стамбена решења за најугроженије категорије којима је потребна додатна помоћ локалних центара за социјални рад. До сада је овај концепт реализован у 26 општина широм Србије у којима је изграђено укупно 536 стамбених јединица.

У Србији тренутно живи око 80 000 избеглица и 206 000 интерно расељених лица са Косова. Око 4000 њих још увек је смештено у 40 колективних центара.

**Информативна служба
Представништва УНХЦР-а Србија**

У ПРИЈЕПОЉУ 13 НОВИХ СТАНОВА ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ И ДОМИЦИЛНО СТАНОВНИШТВО

Једанаест избегличких и две социјално угрожене домицилне породице (укупно 24 особе) из Пријепоља добило је кључеве својих нових станова чију је изградњу финансирао UNHCR са Фондом "Ана и Владе Дивац". Укупна вредност грађевинских радова и опреме је 200.000 евра. Општина Пријепоље поклонила је грађевинско земљиште и инфраструктурно опремила локацију, а пројекат је спроведен у сарадњи са Комесаријатом за избеглице Републике Србије док је радове извео Хаузинг центар - Центар за унапређење становања социјално угрожених група, дугогодишњи извршни партнер UNHCR на оваквим пројектима. Свечаном додељивању кључева станова присуствовали су **Ед-**

уардо Арболеда, представник UNHCR-а у Србији, **Светлана Велимировић**, заменица комесара за избеглице, **Ана и Владе Дивац** и **Драгољуб Зиндовић**, представник општине Пријепоље.

Корисници зграде у насељу Равне имаће право коришћења станова док год су у стању социјалне потребе.

Породица - домаћин зграде живеће са корисницима и њена улога ће бити да буде веза између станара и Центра за социјални рад у Пријепољу, те да им пружа потребну додатну помоћ. Колективни центар "Јабuka" отворен је 1991. године и у почетку је у њему било смештено око 200 избеглица. Овај пројекат не само што је помогао да се колективни центар "Јабuka" затвори 2009. године, већ је пружио дуготрајно решење стамбеног питања за преостали број угрожених избегличких породица и социјалних случајева из Пријепоља.

ПИРОТ

ЧЕТИРИ КУЋЕ ЗА ПОРОДИЦЕ РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА

Средином новембра су четири расељеничке породице добиле куће у селима Бериловац, Суково, Пољска Ржана и Велико Село крај Пирота захваљујући сарадњи Комесаријата за избеглице и Скупштине општине Пирот.

Вредност пројекта је 2,8 милиона динара, а највећи део средстава је обезбедио Комесаријат за избеглице Републике Србије, док је СО Пирот учествовала са 200.000 динара. Уговори су потписани у згради општине Пирот, а председник општине Пирот Владан Васић је изразио задовољство што су ове породице добиле кров над главом и пожелео им да се осећају као Пироћанци.

Повереник за избеглице СО Пирот Зоран Гогић каже да су се на расписан конкурс за решавање стамбених проблема расељених јавиле само ове четири породице, али и да још двадесет породица има исти проблем. Зоран Гогић је најавио да ће у сарадњи са Комесаријатом за избеглице ускоро бити додељена помоћ у виду лекова и огревног дрвета за 12 породица.

СТАНОВИ У ЛАПЉЕМ СЕЛУ НИСУ ПОДЕЉЕНИ ПРАВИМ ПОВРАТНИЦИМА

ПОГРЕШАН ОДАБИР КОРИСНИКА

Ове констатације изнео нам је Стјаниша Петровић саветник за повратак у исоименом Министарству косовских инститиуција, приликом нашег још једног обиласка овог повраћничког урбаног насеља. Трочлана комисија састављена од представника Министарства, UNHCR-а и новоформиране оштинне Грачаница, три пућа је обишла становнике новоизграђених зграда и о томе сачинила записник. Према Петровићевим речима, само пет породица, од укупно двадесет, испунило је изражене критеријуме. Ускоро ће се, по његовим речима, морати предузети одређени радикални ишези како би у овим становима живели заиста само они који то и заслужују, односно интјрно расељена лица која су испунила своје обавезе приликом иштинисивања уговора са станодавцем.

У пријавама, приликом подношења захтева за доделу станова, већина садашњих становника уписали су много више чланова, пре свега, младе људе и децу, али се они најалост нису вратили. Тиме је прекршен наш основни принцип да ми желимо да овде живе млади

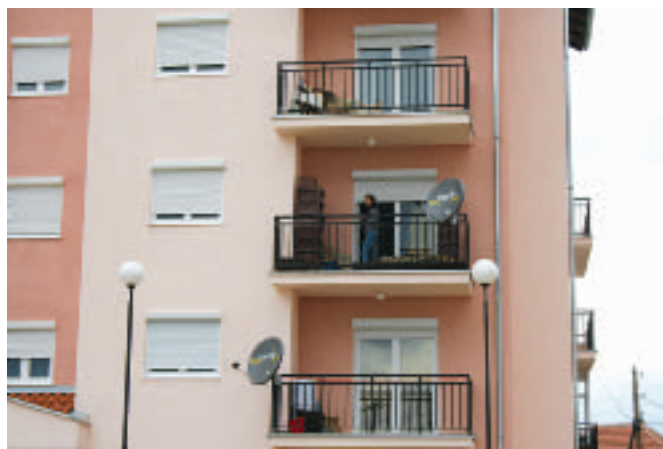

Стјаниша Петровић

људи српске националности чиме бисмо ојачали српску заједницу у овом крају и створили им реалне услове за опстанак, наглашава Петровић истичући да би најмање болно решење за све било да они који нису испунили договор сами одустану од коришћења станова и дају могућност онима који заиста желе да живе овде то и учине.

ИСТОРИЈАТ

Пре више од две године писали смо у нашем часопису о изградњи о станова у Лапљем Селу.

Детаљ једне од усељених зграда у насеље

У марту месецу 2009. године, обишли смо ово насеље у изградњи и од тадашње службенице у Министарству за заједнице и повратак Драгане Марковић, сазнали да се радови приводе крају и да се већ тада требало да оформи вишечлана комисија око доделе станова. Неколико месеци касније министар за заједнице и повратак Саша Рашић у интервјуу УНИЈА ИНФО био је изричит у томе да ће у нових 60 станова бити усељено 24 породице ИРЛ из централне Србије, 30 породица које се налазе у интерном расељењу на КиМ и шест социјално најугроженијих породица из српске примајуће заједнице. Заједно са њим и делегација Уније је обишла тада готово завршене станове и сазнала да се 120 породица из централне Србије пријавило за повратак. Непосредно након тога заседала је и комисија и одредила одређен број оних који су, по њиховом мишљењу, испуњавали услове за добијање овог стана. Истини за вољу, ти критеријуми су се током времена мењали. Наиме, расељеним је, према њиховим речима, обећано да ће станове добити након одређеног времена на стално коришћење, што касније није испоштовано.

Било како било, почетком ове године вратило су се прве породице и то углавном некомплетно. Задовољне изграђеним становима, али не и са оним што им је обећано. Пре свега, запослењем за једног члана и стварањем неких других услова за одрживи повратак. Министарство је тражило од њих да се до почетка нове школске године определе и да врате своје породице или да се захвале на понуђеним становима.

ДАНАС

Према садашњој ситуацији, како нам је изнео Стјаниша Петровић, чак 15 од 20 породица није испоштовало договор и уговорне обавезе. Пре свега, нису су

ПОВРАТАК

вратили сви чланови породица наведени у пријавама за конкурс, разјашњава Петровић и изражава сумњу и у останак и оних осталих пет породица.

« Не знам шта да вам кажем, мислим да ипак одабир није био прави. Да смо имали већи број људи на тој листи могли бисмо да извршимо и бољи одабир. Имали смо 120 апликација као што знате и једва смо одабрали 20 породица », истиче Петровић.

И становници насеља истичу да је ту мали број правих повратника. Нико то не жели да каже јавно пред микрофоном, али када се светла камере угасе сазнајемо да у становима живи тек по неки члан породице и то ни он стално. Кажу да има и неких који су станове и издали или дали на коришћење родбини. Мала је то средина и сви се јако добро познају, тако да овакве претпоставке нису за одбацивати. Није нам циљ да ми истражујемо ко је овде у праву, али ако говоримо о одрживом повратку са оваквим поступцима он ће се све тежи одвијати. Тим пре што се праве две нове зграде са по 24 стана у које такође треба уселити кориснике. Оваквим поступцима расељени ће сами себи затворити врата повратка и могућност да уселе у нове станове.

БЕЗ ИРЛ ИЗ СРБИЈЕ ?

Петровић то не крије и најављује да ће ускоро бити расписан конкурс за две стамбене јединице са по 24 стана и очекује да би требало да се после нове године у њих уселе и први корисници.

« Надамо се да током овог месеца треба да буду завршене нове зграде и ми планирамо да у њих збринемо интерно интерно расељена лица са Косова која живе у

Нове зграде очекују усељење

општини Грачаница. Одређен број станова ће бити дат на коришћење и младим брачним паровима, као и породицама са већим бројем чланова », наводи Петровић.

На наше питање да ли ће расељени из централне Србије моћи да конкуришу за те станове одговара потврдно. О томе ће каже расправљати вишечлана комисија састављена од представника UNHCR-а, Министарства за заједнице и повратак и новоформиране општине Грачаница, али ћемо овај пут заиста добро проверити да ли ти људи имају неку имовину у Србији и да ли желе да врате своје породице. Сигурно ћемо овај пут бити много опрезнији при одабиру повратника, истиче Петровић, додајући на крају да ће врло брзо бити стављена тачка на тренутно стање и да ће се до краја ове године или најкасније почетком наредне знати право стање ко остаје, а ко ће морати да напусти станове у Лапљем Селу.

Текст: **Милан Кончар**
Фото: **Златко Маврић**

ИМА И ДОБРИХ ПРИМЕРА

Да ипак има и светлијих примера и да у овом насељу живе неке породице које то заиста и заслужују, писали смо и раније. То се пре свих односи на породицу **Милатовић** прогнану из Ајвалије. Њена четири члана је десет година живело у изузетно нехуманим условима у шталама ПИК « Ратар » у Чаглавици. Они су у свој стан уселили средином априла и још увек су ту. На срећу. Они нису напустили Косово и након једанаест година чекања решења стамбеног питања на крају су добили леп и комфоран стан.

Као позитиван пример може се истаћи повратак мајке и сина Данице и Небојше Илић из Ђаковице као и прогнанничке породице **Лазара Витковића** из Урошевца. После више од десет година подстанарског стажа у Краљеву нови дом пронашли су овде. Шире о овој породици прочитајте на наредним странама.

ЛАПЉЕ СЕЛО НОВО УТОЧИШТЕ ПОРОДИЦЕ ВИТКОВИЋ ИЗ УРОШЕВЦА

САМО ДА СИН ДОБИЈЕ ЗАПОСЛЕЊЕ

Породица Лазара Витковића, вратила се у дружој зруји у Лапље Село, фебруара месеца ове године и једна је од рејких која ту живи сјално. Нови сјан од 67 квадратја заменио је многе избељичке насјамбе у којима су сјановали десет година у Краљеву и околини, љлађајући кирију од преко 100 евра. Задовољни су, али имају само једну жељу, изречену у наслову, да им се зајосли и ожени син, који четири године након завршејка Економској факултеја још није љронашао љосао.

На препоруку колега из удружења “Срећна породица”, да посетимо породицу **Витковић**, свратили смо у ово повратничко насеље и први човек кога смо ту срели био је управо Благоје, носилац овог домаћинства.

ТЕШКО У РАСЕЉЕНИШТВУ

У први мах, помало зачуђен зашто баш њега тражимо, појашњавамо му разлоге, а он нас, као и сви добри косовски домаћини, позива у стан. На другом спрату, у лепо срећеном новом пребивалишту ове вишечлане породице, домаћински уз кафу, Благоје започиње једну од толико сличних, али ипак различитих прогнаничких прича.

Витковићи су се тек уселили у нову кућу на десетак минута хода од центра Урошевца, када их је ратни вихор покренуо са породичног огњишта и одувао у централну Србију. Прецизније речено у Краљево, место са процентуално највећим бројем расељених лица. И док им је још увек у мислима била само три године раније саграђена кућа, почело је њихово попуцање по разним становима широм Краљева и околине. И све то уз кирију која није била мања од 100 евра. У међувремену, Лазар је успео да среди пензију. Супруга, бивша радница здравственог центра у Урошевцу, примала је загарантовани минималац, деца се школовала, а време пролазило. И тако десет година. Онда је стигао предлог да се јаве на конкурс за стан у Лапљем Селу. Ни часа не часећи определили су се за ту опцију као би цела породица била ближе родном Урошевцу.

КОСОВО У СРЦУ

“Косово ми је у срцу. Овде су сви моји живели. Кад удишем овај ваздух плућа ми се шире. Нисам могао више горе, просто нисам могао тамо да се уклопим. Издржао сам десет година. Понуду да дођем овде нисам могао да одбијем. Не могу да се пожалим, није лоше овде, фино је », искрено ће Лазар, некад механичар у предузећу «Бошко Чакић». Једно време радио је и у Приштини тако да му овај терен није непознат, као ни велики број људи одавде.

ОБИЋИ БРАТОВ ГРОБ

Лазар Витковић скоро да је годину дана овде. Није незадовољан условима, напротив. Ипак нам се пожалио на један проблем, ако се то и може тако назвати. Наиме, његов рођени брат, живео је у Обилићу. Ту је умро и сахрањен је пре ратних догађања. Више пута Лазар је покушавао да оде на његов гроб, да запали свећу. Било је разних обећања, од локалних власти, међународних организација. И све се завршило на њима. Још није отишао. Било му жао ових дана. Већина људи изашла на задушнице. И он би тако радо. Можда неко ко прочита ове редове помогне Лазару у његовој племенитој намери. Људски је помоћи.

А срушена кућа чека обнову. Под доњом плочом живи један Албанац. «Сирома», како рече наш домаћин. И не представља он проблем, већ један други његов сународник. Тај је узурпирао и кривотворио документа, тако што је на себе преписао 28 ари земљишта, на коме се осим Лазарове налази још неколико, нажалост, срушених српских кућа. О свему томе ће ипак коначну одлуку донети суд крајем овог месеца, а породица Витковић очекује повољан исход, јер сви су аргументи на њеној страни. Имају они земљу и на другој страни магистралног пута Приштина-Скопље. Нису је продали. Очекују да се у тај део код Српског Бабуша врате Срби. Тамо им је направљено 80-ак кућа, школа, рекло би се сви услови за повратак. Само не достаје један од најбитнијих. Запослење.

ДА О(П)СТАНЕМО

Шта то значи најбоље ова породица осећа на сопственој кожи. Њихов син је, још пре четири године, завршио Економски факултет у Косовској Митровици. До посла никако да дође. Недавно се јавио на конкурс у новоформираној општини Грачаница. Не надају се много, али нада умире последња.

« Било би лепо, када би се син запослио. Има озбиљну везу. Девојка завршава Филозофски факултет, такође у Митровици. Пред њима је стварање породице, тиме и јачање српске заједнице. Требало би то надлежни да имају у виду », покушава да не буде пристрасан Лазар.

Враћамо се опет обичним темама. Каже да овде време пролази споро. Ипак он је нашао начина да себи нађе одушка. У шетњи по околини. До недавно је имао сталног пратиоца. Пса кога је донео из Краљева. Њих двојица били су препознатљиви у овом крају. Нажалост, пас је страдао. А када о томе прича Лазару крећу сузе ко за неким најмил-ијим.

Сада је у добрим односима са радницима Албанцима са околног градилишта. Попију кафу, попричају. О нормалним људским стварима. Без политичких примеса. Ниједнима, чини се, није више до тога. Сваког од њих муче сопствене бриге. А једна од Лазарових је како тек купљена дрва сложити, а да то не буде на тераси. Није то лепо каже, али другог избора нема.

“Проблеми су нам што све то немамо где да ставимо. Ни дрва, ни купус. Тераса ми је и подрум и шпајз, све. То је мука. Да имамо неку шупу, да можемо да ставимо ову старудију негде. А тераса, да личи на терасу. Да ту седнемо, да попијемо јутарњу кафу, прегледамо новине”, прича нам наш саговорник.

Ваљда ће се наћи неко решење и за дрва и за купус и старе ствари, кажемо приликом одласка, пожелевши му две ствари. Да му то и даље буде највећа брига, а да приликом наредног сусрета прослаavimo запослење сина.

ТЕКСТ: Милан Кончар
Фото: Златко Маврић

Портрет

РАДОВАНОВИЋ МИОДРАГ

Приликом обиласка новоизграђених кућа на Падалишту, сасвим случајно сусрели смо Миодрага Радовановића, расељено лице из Приштине тренутно са двојцом браће смештеног у истоименом колективном центру на брдашцу изнад Приштине. Реч по реч и Миодраг почиње да нам отвара душу.

“Живео сам у улици Боре Козарца у Приштини. Моју породицу су 1999. године, јуна месеца, протерали Албанци у директном присуству међународних снага. Остали смо без 1,2 ара плаца и куће. Тада смо почели да се сељакамо. Живели смо у Косовом Пољу по туђим становима, у Кузмину такође, а ево три године смо у контејнерском насељу Падалиште у Грачаници. Нисам ожењен, живимо нас три брата. Четврти је ожењен и живи у Војводини”, прича нам Миодраг као да је желео да се исповеди неком.

Проблема има, каже, много. Тренутно је у току судски поступак око имовине у Приштини.

“Мој први комшија је направио своју кућу на мом плацу. Били смо у Општинском суду, у Окружном суду и добили обећање да ће се судски процес праведно спровести. Све то ипак споро иде, што је мало и логично јер по оној народној, овде све иде по принципу - “кадија те тужи, кадија ти суди”, мудро збори Миодраг, наглашавајући да је правда ипак достижна.

Овај некадашњи радник у угљенокопу Белаћевац, иначе свршени пољопривредни техничар, није задовољан ни условима у колективном центру у коме се налази.

“Само госпођа Петковић са мужем и нас три брата смо расељена лица у овом колективном центру. Остала лица насељена у контејнерском насељу Падалиште су продали куће и станове на Косову, купили нешто у Србији и узурпирани те контејнере. Користе струју, воду, храну и хуманитарну помоћ. О томе смо упозоравали и Координациони центар и општину и КПС, али нико ништа није предузео по том питању”, каже Радовановић, додајући да је априла ове године конкурисао за стан, али га није добио, нагласивши да се у Грачаници праве три зграде, а у оној једној усељеној на Падалишту нико није добио стан из контејнерског насеља.

На крају Миодраг нам каже да браћа и он живе од минималца и хумнитарне помоћи, да се надају да ће епилог судског процеса бити позитиван за њих и да ће, ако буде правде добити неки смештај примеран времену у коме живе.

ПРОСЛАВЉЕНА КТИТОРСКА СЛАВА МАНАСТИРА ДЕЧАНИ

Светом Архијерејском Литургијом коју је служио епископ будимљанско-никшићки Јоаникије, уз саслужење епископа захумско-херцеговачког Григорија, епископа рашко-призренског Теодосија и преко шридесет шест свештенослужитеља, свечано је прослављен празник Светог краља Стефана Дечанског - ктиторска слава дечанске лавре.

Светој Литургији присуствовали су министар за Косово и Метохију **Горан Богдановић**, министар вера проф. др **Богољуб Шијаковић**, представници више међународних канцеларија у Приштини и представници KFOR-а. Поред дечанских монаха, Литургију је певала и група верника из православне цркве у Албанији који су традиционално дошли да поделе радост празника са дечанским братством. На данашњем слављу у Дечанима посебно је било много монаштва из више епархија наше Свете Цркве.

У препуном манастирском храму сабрало се преко 400 верника из свих крајева Србије и Црне Горе. На

Владика Теодосије, нови епископ рашко-призренски

Светој Литургији новоименовани епископ рашко-призренски Теодосије рукоположио је у чин презвитера дечанског јерођакон **Петра (Ројевића)**, а у чин јерођакон **Слободана Ђорића** из Липљана. Дечански сабрат протосинђел **Сава (Јањић)** одликован је чином архимандрита.

На Литургији је беседио епископ **Григорије** који је бираним речима говорио о узвишеном лику Светога краља Стефана Дечанског, а потом се обратио и новом епископу рашко-призренском **Теодосију** који је одлуком Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве изабран да преузме пастирску бригу на мученичкој земљи косовско-метохијској.

- Честитам ти избор за првосвештеника - то значи служитеља тајне љубави Божије, тајне Крста и онога који је способан и вољан да носи Крст, да служи Крсту; да буде свима слуга и да се самоунижавајући спушта до опраштања и благосиљања и оних који га воле и оних који га не воле. Јер Крст је, браћо и сестре, симбол смирења и опраштања", рекао је Владика Григорије.

Након што је пресекао славски колач, епископ Јоаникије поздравио је све вернике који нису жалили труда да превале дуг пут до Дечана како би учествовали у евхаристијској радости и љубави Христовој која се излила преко Великог мученика краља Стефана кога данас прослављамо.

Епископ Теодосије са својом братијом приредио је за све присутне славски ручак у великој манастирској трпезарији. Он се свима присутнима захвалио на молитвама, подршци и љубави која их је довела у дечанску светињу како би се сви напојили Божије благодати.

Инфо служба Епархије рашко-призренске

Уместо шатора и пранзијне куће...

Жач:

... поврајници ће ући у нове куће...

... не онакве какве су биле...

...већ мноґо скромније, али функционалне.

Почетак изградње кућа...

Призрен:

... Томислав Гаџић на новим темељима.

Фото: Жељко Ђекић, Милан Кончар и Златко Маврић

СВЕЧАНО УРУЧЕНИ КЉУЧЕВИ МОНТАЖНИХ ОБЈЕКТА НАМЕЊЕНИХ ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИМ РОМИМА У ПОЖАРЕВЦУ

ДВАДЕСЕТ НОВИХ СТАНОВА

Крајем новембра свечано је ошворено новоизграђено стамбено насеље, намењено решавању стамбених питања 20 породица интерно расељених Рома, које је саграђено средствима предузетничких фондова Европске уније.

Свечаности, поводом отварања насеља, присуствовали су **Божидар Ђелић**, потпредседник Владе Републике Србије задужен за европске интеграције и министар за науку и технолошки развој, амбасадор **Венсан Дежер**, шеф Делегације Европске уније у Републици Србији, **Владимир Цуцић**, комесар за избеглице, **Едит Валмер**, директорка за међународну помоћ немачке невладине организације Удружење самарићанских радника (ASB) и **Миодраг Милосављевић**, градоначелник Града Пожаревца.

Изграђени објекти су намењени за решавање стамбеног питања за 20 породица интерно расељених лица

који су до сада била смештени у изузетно безусловном колективном насељу у Пожаревцу. Изградња новог насеља са 20 стамбених јединица део је ЕУ пројекта “Подршка избеглицама и расељеним лицима у Републици Србији” који спроводи немачка невладин хуманитарна организација ASB у сарадњи са Комесаријатом за избеглице РС и градом Пожаревцем.

Комесаријат за избеглице је у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике, у складу са Националном стратегијом за решавање питања избеглих и интерно расељених лица, креирао програм за најугроженије категорије корисника, а отварање овог насеља један је од начина успешног решавања овог проблема.

Укупна вредност донације Европске уније за овај део пројекта износи 260.000 евра што укључује средства за пројектовање и изградњу 20 стамбених објеката. Град Пожаревац је, поред горе наведених средстава, уложио додатних 130.000 евра из градског буџета за опремање инфраструктуре и изградњу темеља за стамбене објекте.

Заједничком комисијом за одабир корисничких породица, ASB је у сарадњи са градом Пожаревцом, Комесаријатом за избеглице и УНХСР-ом, изабрао 20 породица које ће се уселити у своје нове домове и на тај начин трајно решити своје стамбено питање.

Инфо служба КИРС-а

Чланице Уније

Божур – Смедеревска Паланка, Француска 20, тел: 026/313-893, e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије – Београд, Скадарска 40а/II, тел: 011/275-4436, e-mail: gkim@eunet.rs, www.glaskim.rs

Завичај за повратак – Крагујевац, др Јована Ристића 212, тел: 034/387-714, e-mail: zavico@infosky.net

Југ – Краљево, др Љубинка Ђорђевића 31, тел: 036/320-430, e-mail: agrkovic@yahoo.com, aleksandargrkovic@unijakm.org

Свети Никола – Луја Адамича 26 Д, Нови Београд, Тел/факс: 011/26-06-930, e-mail: svnikola@sctnet.yu

Свети Спас – Београд, Балканска 25, тел: 011/2686-161, e-mail: svetispas@eunet.rs, www.svetispas.org

Срећна породица – Ниш, ТПЦ Калча ламела Д, I спрат, бр. 121, тел: 018/290-066, e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Унија – Канцеларија у Београду – Крунска 15, тел: 011/324-5410, 323-1005, 303-5392; Факс: 303-5393
e-mail: unijakm@eunet.rs, www.unijakm.org

Унија М – Грачаница бб, Приштина, +381(0)38 227 987, +381(0)62 518 108, +377(0)44 897-578,
e-mail: program@unijamkosovo.org, programunijam@yahoo.com

УНИЈА ИНФО – Главни и одговорни уредник: **Желько Ђекић**; Уређивачки одбор: **Златко Маврић** (председник), **Весна Петковић**, **Радмила Вулићевић** и **Богдан Меанџија** (чланови); Технички уредник: **Гордан Блажић**; Насловна страна: **Златко Маврић**

Адреса редакције: Крунска 15, 11000 Београд, тел/факс: 011/323-1005; Факс: 303-5393; e-mail: unijakm@eunet.rs
Штампа: “Maxima Graf”, Петроварадин; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак; ISSN 1820-3531, COBISS.SR-ID 117382153